

हस्ती दुनिया

(मराठी)

मूल्य ₹ १५/-

अंक ८ • वर्ष १४ चे • पृष्ठे ५२ • आँगल्ड - २०१७

हस्ती दुनिया

(मराठी)

बालकंज्ञा बौद्धिक आणि आध्यात्मिक विकासाची आगानी वेगळी मंटप
अंक ८ • वर्ष १४ वे • पृष्ठे ५२ • ऑगस्ट २०१७

संपादक
राजेंद्र थोरात

सहसंपादक
सुरेश तिलोटकर

सजावट व चित्रे
उदय सत्यवान पांगे   राजनंदन पिंपळकर

संत निरंकारी मंडळ (चेंबूर) करिता मुद्रक व प्रकाशक
श्री. चंद्रकांत अनंत जाधव यांनी ही हस्ती दुनिया पत्रिका
एम.पी.प्रिंटर्स, बी-२२०, पेट्स-II, नोएडा-
२०१३०५, जिल्हा-गौतम बुध्द नगर (उत्तर प्रदेश)
येथे छापून संत निरंकारी भवन, ५० मोरबाग रोड,
दादर (पूर्व), मुंबई-४०० ०९४. येथे प्रकाशित केली.

कार्यालयाचा पता
५०, मोरबाग रोड, संत निरंकारी सत्संग भवन,
दादर, मुंबई - ४०० ०९४
ई-मेल
marathiastiduniya@gmail.com
Website : www.nirankari.org

वर्गणी	१ वर्ष	५ वर्ष
भारत/ नेपाल	रु. १५०/-	रु. ७००/-
यु.के.	£ 15	£ 80
युरोप	€ 20	€ 100
अमेरिका	\$ 25	\$ 120
कनाडा/ ऑस्ट्रेलिया	\$ 30	\$ 140

मासिक पत्रिकेविषयी चौकशीसाठी हेल्प लाईन : ०२२-२४९० ५७४९

कथा

- लंकेचा पूर्वतिहास ०६
- खोट्याच्या कपाळी गोटा ०८
- आनंद कशात आहे? १४
- संत बुल्ले शाह ३०
- परमवीर ले. अर्देशीर.... ३१
- चतुर विदूषक ४४
- कचरा दूर करा ४८

स्तंभ

○ दोन शब्द	०४
○ शब्दकोडे	१०
○ दादाला विचार या	११
○ विचारपुण्य	१२
○ आरोग्याचा मंत्र	२४
○ वाढदिवसाच्या शुभेच्छा	२६
○ वैज्ञानिक प्रश्नोत्तरे	२८
○ दिव्यवाणी	२९
○ हसा मुलांनो हसा	३२
○ सामान्य ज्ञान	४६
○ चित्र काढा आणि रंग भरा	५०

१२

४२

विशेष व प्रेरक प्रसंग

○ संत सेना महाराज	०५
○ तेजस्विनी -६४	२०
○ विजयी विश्व तिरंगा प्यारा	२२
○ समर्थदर्शन -३४	३४
○ परिवर्तन पर्वणी	४०
○ कलामांची भाषणे	४२
○ विविधरंगी तपकिरी होला	४७

३५

२९

कविता

○ एक परिवार	२१
○ गुरुपौर्णिमा	३५
○ रक्षाबंधन	४३

४३

हसती दुनिया, ऑगस्ट २०१७

३

प्रेमाचे प्रतीक

श्रा वण महिना म्हणजे हिंदू धर्मातील सणाचे जणू पेवच फुटते. नागपंचमी, रक्षाबंधन, श्रीकृष्ण जयंती वगैरे वगैरे. त्यात विशेष करून वाजत गाजत साजरा होत असलेला सण म्हणजे श्रीकृष्ण जयंती.

वास्तविक या सणाचे फार मोठे महत्त्व आहे; परंतु या सणामागच्या उद्देशाकडे कोणाचे लक्ष्य जात नाही. हे सण एक प्रथा म्हणून साजरे करण्याकडे लोकांचा कल आहे. उंच-उंच हंड्या बांधणे व त्या फोडण्यासाठी ८ ते ११ थर लावणे ही सगळी अवस्था पाहिली तर ज्या कारणासाठी हा खटाटोप पूर्वजांनी केला त्याच्याकडे कोणाचेच लक्ष जात नाही.

उंचावर लावलेली हंडी फोडण्यासाठी एकावर एक मानवी मनोरे रचले जातात आणि मग त्यावर एकटा मुलगा चढून ती हंडी फोडतो. आता हे गणित सोडवायचे कसे याचा कोणी विचार करत नाही. एकावर एक थर लावणे याचा खरा अर्थ हा आहे, की एकमेकांच्या सहाय्याने कठीणत कठीण काम सोपं होऊ शकते. म्हणजेच आज गरज आहे, माणसाने एकमेकावर प्रेम करण्याची, प्रेमाने राहण्याची. भगवान श्रीकृष्णाने आपल्या कलांमधून लोकांना हेच मार्गदर्शन केले आहे.

गोकुळामधल्या सर्व गवळणींना तो हवा-हवासा का वाटत होता? त्याचे कारण एकच, की त्याने सर्वावर सारखे प्रेम केले आणि सर्वाना आपले प्रेम दिले. म्हणजेच त्याने समस्त नारी जातीचा सन्मान केला. आज या गोष्टीचा आमच्या कौटुंबिक जीवनात, सामाजिक जीवनात आम्ही किती उपयोग केला याचा विचार करायला पाहिजे. अनेक परिवारातून स्त्रियांचा आजही छळ केला जातो, त्यांची विटंबना केली जाते, त्या पारतंत्र्याचं जीवन जगत आहेत. इतकेच नाही तर मुलींना गर्भाशयातच मारलं जात. किती लाजिरवाणी बाब आहे. खाद्याला जीवदान देता येत नसेल तर त्याचा जीव घेण्याचा आपल्याला काय अधिकार आहे?

आपण या सणापासून कोणता बोध घ्यायचा आहे? हे आपण ठरवलं पाहिजे. आपल्या हिंदू धर्मात येणाऱ्या प्रत्येक सणांचा बारकाईने विचार करण्याची आज आवश्यकता आहे. माणूस चंद्रावर गेला, मंगळावर गेला परंतु त्याला या धरतीवर चालता येत नाही ही फार मोठी शोकांतिका आहे. श्रीकृष्णाचा अवतार घेऊन निराकार ईश्वराने या जगातील माणसावर खूप मोठे उपकार केले आहेत. माणसाला सर्व भ्रमातून मुक्त करून त्याला मोक्षापर्यंत नेऊन ठेवले आहे; परंतु माणूस आज इतका पुढे गेला असूनसुध्दा या मुख्य विचाराच्या बाबत तो आहे तिथेच आहे. त्याने आपल्या जीवनात कोणतेही परिवर्तन केलेले नाही.

आजपर्यंत जेवढे संत, पीर-पैगंबर होऊन गेले त्यांनी समस्त प्राणिमात्रावर दया करण्यास सांगितले आहे. संत शिरोमणी तुकाराम महाराजही म्हणतात - **वृक्षवल्ली आम्हा सोयरे वनचरे।** आणि समयाच्या सदूगुरु माताजीसुध्दा तेच सांगत आहेत, की सर्वावर प्रेमच करा.

- सुरेश तिलोटकर

संत सेना महाराज

महाराष्ट्राला मिळालेली सोन्याची खाण म्हणजेच संतवाणी! महाराष्ट्राचे कधीही न संपणारे ऐश्वर्य म्हणजे संत संप्रदाय! संतांनी सर्वसामान्य जनतेला शिकवण दिली. संतांची ईश्वरावरची भक्ती व त्यामुळेच मिळणारी शक्ती यांची उदाहरणे म्हणजे संतांचे जीवन होय! संतांची चरित्रे माणसांच्या मनावर चांगले संस्कार करतात. सर्व माणसे जशी देवाची आहेत तसाच देव सर्वांचा आहे, हे सांगणारे अनेक अभंग संतांनी रचले. तसेच आपण करतो ते काम किंवा व्यवसाय याने आपले व कुटुंबियांचे पोट तर भरतेच शिवाय समाजालाही आपल्या व्यवसायाची गरजही असतेच. मग यात उच्च व नीच ते काय व कसे?

संत सेना महाराजांचा जन्म नाभिक घराण्यात झाला. आपला केस कापण्याचा व्यवसाय हा लोकांच्या किती उपयोगाचा आहे. त्यामुळे त्यात कसलाही उच्च-नीचपणा नाही हे सांगत त्यांनी जी रचना केली, त्यात परमार्थ रूपकच आहे.

आम्ही वारीक वारीक | करु हजामत बारीक |
विवेक दर्पण आयना दाऊं | वैराग्य चिंता हालवू |
उदक शांती तोही घोळू | अहंकाराची शेंडी पिळू |
भावार्थाच्या बगला झाडू | काम क्रोध नखे काढू |
चौर्वर्णा देऊनी हात | सेना राहिला निवांत |

सेनाजींना आपल्या सर्व कृती या परमेश्वराच्या साक्षीनेच होत आहेत असे वाटे. आपला श्वास आणि निःश्वास हे ईश्वराच्या आंतरत्म्याचे श्वास-निःश्वास आहेत, असे ते मानत. सेनाजींच्या

प्रत्येक कृतीत, प्रत्येक कामात परमार्थ भरलेला होता. संत सेना महाराज हे राजवाड्यातील राजाच्या सेवेसाठी नित्यनेमाने जात. खांद्यावर धोकटी, शुभ्र स्वच्छ धोतर, कपाळावर गोपी चंदनाचा टिळा व बुकका, गळ्यात तुळशी माळा असा सेनाजींचा वेश असे. एके दिवशी राजाच्या सेवेसाठी जात असता वाटेत त्यांना काही साधू पुरुष भेटले. त्यांच्या विसाव्याची व जेवणाची सोय करण्यासाठी सेना महाराज त्यांना घेऊन घरी गेले. इकडे राजा सेना महाराजांसाठी थांबले होते. काही वेळानंतर आपल्या शिपायांना राजाने सांगितले, की ताबडतोब जाऊन सेना महाराजांना घेऊन यावे. पण शिपायांना राजवाड्याच्या प्रवेशद्वारापाशीच सेना महाराज भेटले. राजासमोर त्यांना नेताच त्यांचे मुख पाहताच राजाचा राग लगेच शांत झाला. सेना महाराज यांनी राजाची दाढी केली. तेलाने डोक्यावर मालिश करीत असताना राजाला असा भास होत होता, की विडुलच स्वतः आपल्या डोक्याची मालिश करीत आहे. तेलाच्या वाटीतही राजाला विडुलाचेच प्रतिबिंब दिसले. या मालिशमुळे राजाची निर्जीव पडलेली कांती उजळून सतेज झाली. राजाच्या चेह्यावर वेगळेच तेज झळकू लागले. राजाला झालेली रोगबाधा व त्याच्या शरीरावरच्या खुणाही सर्व पुसून गेल्या. हे पाहून राजा अतिशय आश्वर्यचकित झाला व तेवढाच आनंदीही झाला. राजाने आनंदून सेनाजींच्या धोकटीत हाताला

पान क्र. ७ वर

हसती दुनिया, ऑगस्ट २०१७

लंकेचा पूर्वतिहास

श्री

रामचंद्रजींचा विधिपूर्वक राज्याभिषेक झाला. युवराजपद भरताकडे देण्यात आले. सर्वत्र आनंदी आनंद झाला. त्याचवेळी सप्तर्षी श्रीरामांच्या भेटीसाठी दरबारात अवतरले. वसिष्ठ, कश्यप, अत्री, विश्वामित्र, गौतम, जमदग्नी आणि भारद्वाज. त्या सर्वांनी श्रीरामांच्या पराक्रमाचे तोंडभरुन कौतुक केले. लंकेतील वीरांच्याही पराक्रमाच्या गोष्टी दरबारातील नगरवासीयांना ऋषींच्या तोंडून ऐकायला मिळाल्या. त्यावर एका सज्जनाने अतिशय विनम्रतेने विचारले, “ऋषीवर, लंकेमध्ये रावण, कुंभकर्ण यांसारखे पराक्रमी योधे असताना रावणपुत्र इंद्रजिताची स्तुती आपण वारंवार का करत आहात?” या प्रश्नाचं उत्तर देताना अगस्त्य मुनी म्हणाले, “यासाठी तुम्हाला रावणाच्या वुळाविषयी आणि जन्माविषयीचा सविस्तर वृत्तांत समजून घ्यावा लागेल.” जिज्ञासू म्हणाले, “मुनीवर, कृपया आपणच आम्हाला त्याविषयी सांगावे.”

अगस्त्य मुनी म्हणाले, ऐका तर - प्राचीन काळी सत्ययुगात प्रजापती ब्रह्मदेवांना एक पुत्र झाला. त्याचं नाव होतं ब्रह्मर्षी पुलस्त्य. पुलस्त्य मुनी राजर्षी तृणबिंदूंच्या आश्रमात राहून तपःसाधना व वेदांचे अध्ययन करीत. त्या आश्रमात काही अप्सरा, ऋषीकन्या, नाग, राजर्षी तृणबिंदूंच्या कन्या अधून-मधून येत.

खेळ-खेळत, गाणी गात. यामुळे पुलस्त्य मुनींच्या अध्ययनात व तपःसाधनेत अडथळा येऊ लागला. ते रागावले आणि त्यांनी शाप दिला - उद्यापासून जी कन्या इथं माझ्या दृष्टीस पडेल ती गर्भवती होईल. ही शापवाणी ऐकल्यावर तिथं जाणे त्यांनी सोडून दिले. परंतु तृणबिंदूंच्या एका कन्येला या गोष्टीची कल्पना नव्हती. ती भोळेपणाने ब्रह्मर्षी पुलस्त्यांना पाहून त्यांचे दर्शन घेण्यासाठी गेली; परंतु ब्रह्मर्षींची दृष्टी तिच्यावर पडल्याने ती पांढरीफटक पडली व गर्भधारणेची लक्षणे तिच्यात दिसू लागली. तिचे पिता तृणबिंदूंनी हे सारे अंतर्ज्ञानाने जाणले. ते पुलस्त्य ऋषींकडे गेले व म्हणाले, “भगवन्, माझी ही कन्या आपण भिक्षेच्या रूपात ग्रहण करावी. ती आपली सेवाशुश्रूषा करील.” ऋषींनी त्यास संमती दिली. त्या कन्येने ऋषींची अथक सेवा करून त्यांना प्रसन्न वेळे. तिच्या सदाचाराने प्रसन्न होत म्हणाले, “देवी, मी तुझ्या सेवेने प्रसन्न झालो आहे. म्हणून मी तुला वरदान म्हणून एक पुत्र प्रदान करत आहे. तो समदर्शी, वेदांचा ज्ञानी, तपस्वी व सदाचरणाचे निष्ठेने पालन करणारा असेल. हा तुझा पुत्र पुढे विश्रवा या नावाने ओळखला जाईल.”

विश्रवा मोठा झाला. ब्रह्मर्षी पुलस्त्यांनी वरदान दिल्याप्रमाणे तो अतिशय सदाचरणी, तपस्वी व ज्ञानी होता. भारद्वाज ऋषींनी आपल्या

कन्येचा विवाह त्याच्याशी करून दिला. पुढे त्यांना एक मुलगा झाला. त्याचं नाव ठेवलं वैश्रवण. तोही पित्यासारखाच तपस्वी होता. त्याने उग्र तपश्चर्या करून ब्रह्मदेवांना प्रसन्न केले. ब्रह्मदेवांनी त्याला लोकपालपद व पुष्टक विमान देऊन लंकापुरीत जाऊन राहावयास सांगितले. लंकानगरीत राक्षसांचे राज्य होते; पण भगवान विष्णुच्या भयाने सारे पाताळलोकी निघून गेले होते. इंद्राच्या स्वर्गासारखी असलेली लंकानगरी ओस पडली होती. त्याचा कोणी राजा नव्हता; परंतु वैश्रवण तेथे राहावयास गेल्यानंतर सारे राक्षस पाताळातून पुन्हा लंकापुरीकडे येऊ लागले. वैश्रवण त्यांचा राजा बनला व लंकेत तो धनपती कुबेर या नावाने ओळखला जाऊ लागला.

○ क्रमशः

आजकाल सी.सी.टी.व्ही.चा जमाना आहे. वुठेही मॉलमध्ये विंवा इतर दुकानांमध्ये लिहिलेले असते, की आप कॅमेरे के नजर में है। इतकं वाचूनच मानवामध्ये सतर्कता येते, की मला काही जैरवर्तन करायचं नाही. जरी तिकडे जे लिहिलं आहे, ते लिहिण्यापुरतेच मर्यादित असले, भले बारा कॅमेरे लागलेले असतील आणि त्यातला एकच चालूअसेल, किंवा असंही होऊ शकतं, की बाराचे बारा खराब असले तरी ती सतर्कता येते. बाबाजींनी आपल्याला ज्ञान देऊन निराकाराशी जोडले आहे. निराकार तर पाहातच आहे, तरीसुधा आपण इतके सतर्क राहतो, का? की आपल्याकडून कोणतीही चूक होऊ नये!

- सदगुरु माता सविंदर हरदेवजी

येतील तेवढ्या सुवर्ण मुद्रा टाकल्या. त्यांचा निरोप घेऊन सेनाजी परत निघाले.

पण सेनाजींना परत थोड्या वेळाने राजवाड्याच्याच दाराशी उभे असलेले पाहून शिपायांनी प्रश्न केला, की सेनाजी तुम्ही परत का आलात? सेनाजींना आश्र्य वाटले. ते म्हणाले, मी याआधी आलोच नव्हतो. मी उशिराने आलेलो आहे, असे म्हणत सेनाजी राजासमोर उभे राहिले. राजाला विनवून आपली नेहमीची येण्याची वेळ टळली व आपल्याला उशीर झाला याबद्दल माफी मागू लागले. राजाने त्यांना विचारले, ‘तुम्ही माझी चेष्टा करीत आहात का? कारण काही वेळापूर्वीच तुम्ही येऊन गेलात. तेव्हा तुम्हाला विचारायचे येते, की आरशात, पाण्याच्या वाटीत आणि तेलाच्या वाटीत मला चतुर्भुज नारायणाचे रूप दिसत होते. सेनाजी, तुम्ही हा चमत्कार कसा काय घडवून आणलात? तुमची ईश्वरावरची भक्ती इतकी अपार आहे, की ईश्वराने मलाही दर्शन दिले.’ हे ऐकताच सेनाजींना झालेला प्रकार चटकन लक्षात आला. याआधी जे येऊन राजाची दाढी करून गेले होते, ते दुसरे तिसरे कोणी नसून साक्षात नारायणच होते. आपल्याला उशीर होत आहे, त्यामुळे राजा रागवेल व आपल्याला दंड करेल म्हणून साक्षात नारायणच येऊन गेले. हे जाणताच संत सेना अधिकच भावूक झाले. त्यांची नारायणावरची म्हणजेच विद्वलावरची भक्ती अधिकच दृढ झाली. असे हे भक्त सेना महाराज.

अशा या महान प्रभूभक्ताने श्रावण द्वादशी (२२ ऑगस्ट) रोजी आपल्या इहलोकीची यात्रा संपविली.

□□□

कथा

खोट्याच्या कपाळी गोटा

ही एका खेडेगावातील कथा आहे. एक स्त्री शेळ्या-मेंड्या घेऊन रस्त्याने चालली होती. तेवढ्यात पाठीमागून एक मोटारगाडी येत होती. त्या गाडीचे ब्रेक निकामी झाले होते. त्यामुळे ड्रायव्हर खिडकीबाहेर तोंड काढून मोठमोठ्याने ओरडत त्या स्त्रीला सांगत होता, “बाई, शेळ्या रस्त्याच्या कडेला घ्या. गाडीला ब्रेक लागत नाही.” त्या स्त्रीने मागे वळून पाहिले; पण तरीही ती रस्त्याच्या मधून तशीच चालत राहिली. मोटार ड्रायव्हरने मोठ्या कौशल्याने शेळ्या-मेंड्या चुकवत गाडी रस्त्याच्या

कडेने काढत पुढे नेली; पण दुर्दैवाने एका शेळीला गाडीची धडक बसली आणि ती तिथंच गतप्राण झाली. ती स्त्री उर बडवत रङ्गू लागली. पुढे चढणीवर कशीबशी गाडी थांबली. त्या स्त्रीने आपल्या शेळीची किंमत भरून दे म्हणून ड्रायव्हरच्या मागे तगादा लावला. तो म्हणाला, “ताई, माझी काहीही चूक नाही. मी तर तुम्हाला केव्हापासून ओरडून सांगत होतो.” ती स्त्री काही ऐकायला तयार होइना. तिचं एकच पालुपद - मला शेळीची किंमत दे नाहीतर नवीन शेळी आणून दे.

शेवटी प्रकरण तालुक्याच्या कोर्टात गेलं.

ड्रायव्हरच्या वकिलाने त्याची सर्व बाजू ऐकून घेतल्यावर खरा प्रकार जाणला. ड्रायव्हर निर्दोष आहे हे समजल्यावर त्याने ड्रायव्हरला सल्ला दिला, की कोर्टात तुला कोणताही प्रश्न विचारला तरी तू काहीही बोलायचं नाही. अगदी मूक-बधिर असल्याचे नाटक करायचे.

ठरल्याप्रमाणे आरोपीच्या पिंजऱ्यात ड्रायव्हरला उभे केले. वकिलाने त्याला अनेक प्रश्न विचारले; पण तो काहीच बोलेना. न्यायाधीशानेही विचारले तरीही तो गप्च उभा होता. त्यावर वकील म्हणाला, “मला वाटतं हा माणूस मुका आणि बहिरा असावा, त्यामुळे त्याला सोडून द्यावे.” त्यावर चटकन खवळून उठत ती स्त्री म्हणाली, “बोल की रे मुडद्या. आता का दातखीळ बसली. तेहा मारे मोठ-मोठ्याने

ओरडत होता.” तिचा शेवटचा शब्द पकडत वकीलाने पटकन विचारले, “काय ओरडत होता?” त्यावर ती पटकन बोलून गेली, “म्हणे गाडीचे ब्रेक निकामी झाले.....”

या वाक्याकडे न्यायालयाचे लक्ष वेधत वकील म्हणाला, “जज साहेब, आताच या स्त्रीने स्वतःच्या तोंडाने कबूल केले, की हा ओरडून सांगत होता गाडीचे ब्रेक निकामी झाले म्हणून!... मग यात त्याचा कसा दोष असू शकतो? हा बोलू शकतो. तो मूकबधिर नाही.”

वकीलाच्या या युक्तिवादावर न्यायाधीशाने ड्रायव्हरला निर्दोष मुक्त केले व न्यायालयात खोटी फिर्याद दाखल केली म्हणून त्या स्त्रीला दंड ठोठावला.

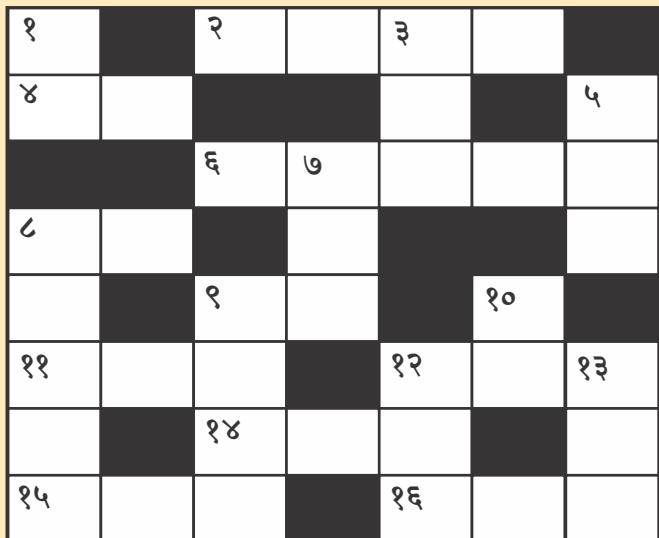
म्हणतात ना, खोट्याच्या कपाळी गोटा.

○ विकास अरोडा (रेवाडी-हरियाणा)

१५७

आडवे शब्द

२. आसाम राज्याचे गुवाहाटी हे शहर या नदीच्या तीरावर वसले आहे (महानदी/ ब्रह्मपुत्रा)
४. कोकणातील फळ/ सुका मेवा
६. एक ते नऊ या अंकांची बेरीज किती होते ?
८. अभिमान या शब्दाचा समानार्थी शब्द
९. ..... ऑगस्ट, १९२० रोजी लोकमान्य बांग गंगाधर टिळक यांचे देहावसन झाले.
११. शीख धर्माचे संस्थापक : गुरु .....
१२. तिरंगी धवजातील शांतीचे प्रतीक असणारा रंग
१४. कोल्हाला हे विशेषण लावतात
१५. शुद्ध शब्द शोधा - कर्तव्य/ कर्तर्व्य
१६. पावसाची देवता

उमे शब्द

१. बांगलादेशची राजधानी
३. मागचा या शब्दाच्या उलट
५. ब्रिटिश सरकारने महात्मा गांधींजींना कोणती उपाधी दिली होती. पुढे त्यांनी असहकार चळवळीच्या वेळी परत केली होती : ..... ए-हिंद
७. राणा प्रताप यांच्या घोड्याचे नाव
८. श्री गणेशाचे एक नाव
९. गुरुदक्षिणा म्हणून आपला अंगठा कापून देणारा शिष्य .....
१०. जन्मदिवस : ..... दिवस
१२. द्युतक्रिडेत हरल्यामुळे बारा वर्षे वनवास भोगणारे
१३. रामायणातील मेघनाथाचा पिता

उत्तरे इतरत्र

१०

हसती दुनिया, ऑगस्ट २०१७

दादाला विचार या

प्रश्न : नवविधा भक्ती कोणती ?

उत्तर : श्रवण (सत्संग), कीर्तन, स्मरण, पादसेवन, अर्चन, वंदन, दास्य, सख्य आणि आत्मनिवेदन

प्रश्न : ब्रह्मा, विष्णु, महेश यांचे कार्य आजही चालू आहे का ?

उत्तर : पुराणांमध्ये या तिन्ही देवतांची वर्णने आहेत. सत्त्व, रज, तम या त्रिगुणांप्रमाणे ब्रह्मा, विष्णु आणि महेश यांचा वेगवेगळा निर्देश केलेला असला तरी वस्तुतः ती एकाच परमात्म्याची रूपे आहेत. निर्मिती, स्थिती आणि लय या तीन स्थितीच्या तीन देवता मानल्या गेल्या आहेत; पण तरीही एकच परमात्मा तीन रूपात ते कार्य करत असतो. एकमात्र चैतन्य हेच अंतिम सत्य आहे. असे विष्णुपुराणही सांगते. अवतारवाणीतील पदही हेच प्रमाण देते, की -

तीन देवांनी मिळून म्हणती सृष्टी सारी बनविली।
ब्रह्मा विष्णु महेश यांनी रचना सारी असे केली।
खरे पाहता सर्व जगाचे एकची हा पालन करितो।
तैसे तैसे घडते येथे हुकूम ज्यापरी हा करितो।

प्रश्न : अठरा पुराणं कोणती ? ती कशाबद्वल लिहिली गेली ?

उत्तर : अठरा पुराणांचे वर्गीकरण पाच प्रकारात केलेले आढळते. ती अशी आहेत.

१) ब्राह्म : यात १) ब्रह्मपुराण आणि २) पद्मपुराण

२) सौर : यात ३) ब्रह्मवैर्वतपुराण

३) आग्नेय : यात ४) अग्निपुराण

४) शैव : यात ५) वायु ६) स्कंद ७) लिंग ८) कूर्म ९) वामन १०) वराह ११) भविष्य

१२) मत्स्य १३) मार्कडेय १४) ब्रह्मांडपुराण

५) वैष्णव : यात १५) नारद १६) भागवत १७) गरुड व १८) विष्णुपुराण

अशी अठरा पुराणं पाच प्रकारात विभागलेली आहेत. ही वर्गवारी विशिष्ट देवतेच्या गौरवावर आधारित आहे.

□□□

सदगुणांनी युक्त छावे

ब्रह्मज्ञान हे वाधिणीच्या दुधाप्रमाणे आहे. एकतर वाधिणीचे दूध सहजासहजी मिळत नाही आणि मिळाले तरी ते सोन्याच्या भांड्यातच टिकते. तसे ब्रह्मज्ञान हे देखील वाधिणीच्या दुधाप्रमाणे आहे. ते टिकवण्यासाठी मनाचे भांडेदेखील त्यायोग्य बनवले पाहिजे. जेणेकरून ब्रह्मज्ञान त्यात टिकून राहील आणि मनामध्ये सदैव प्रेम, विनम्रता, विशालता इ.

सदभावना निर्माण होतील. मन सदैव प्रेमाने काठेकाठ भरलेले असावे. जसं, आपण नेहमी ऐकत आलो -

**प्यार सजाता गुलशन को
और नफरत विरान करे**

प्रेमानेच मानवतेची बाग फुलते, वैर-द्वेषाने मात्र औसाड पडते.

दा बा जा जांना
मानवमात्राला
सदैव प्रेमच
दिले. अगदी
बालपणापासून
त्यांच्या
हृदयात
प्रोमा-

नम्रतेचा वास होता. कुठलीही गोष्ट ‘अच्छा जी’ म्हणून स्वीकारणे, कुठेही वाद-विवाद किंवा तक्रारीचा सूर नसणे हा त्यांचा स्वभावच बनला होता. सर्वांनाच ते आदर देत.

एकदा बाबाजी एका घरी आशीर्वाद देण्यासाठी गेले होते. त्यांच्या घरात एक सिंगल सोफा होता. बाबाजी त्यावर बसले. तेवढ्यात त्या घरातला लहान मुलगा पुढे आला आणि म्हणाला, “बाबाजी, तुम्ही लहान सोफ्यावर बसू नका, मोर्झ्या सोफ्यावर बसा.” बाबाजी ‘अच्छा जी’ म्हणून दुसऱ्या सोफ्यावर बसले आणि जसे ते मोर्झ्या सोफ्यावर बसले तेवढ्यात लहान सोफ्याच्या वर लावलेला जो फॅन होता तो त्या लहान सोफ्यावर पडला. त्यावर तो मुलगा म्हणाला, “बाबाजी, बघा मी तुम्हाला वाचवलं.” बाबाजींनी त्याला प्रेमाने उत्तर दिले, “हो, कारण की मी तुमचं म्हणणं ऐकलं.”

बाबाजींनी नेहमी नकारात्मक भावना, वाईट सवयी, अहंकार इ. अवगुणांना आपल्यापासून दूर ठेवण्याची प्रेरणा दिली. आपण सत्संगाला जातो, भले सर्वच गोष्टी आपल्याला सोडता आल्या नाही तरी हळूहळू एकेक वाईट सवयी सोडून सत्संगातून चांगल्या गोष्टी घेऊन जाव्यात. नित्यप्रती सत्संगाने सदगुण वाढीस लागतात. सदगुणी मुलं सर्वांनाच प्रिय होतात. आपण हेही जाणता, की अवनीतजींनी देखील थोड्याशा कालावधीतच सर्वांना एवढे प्रेम दिलं, सर्वांची मनं जिंकली. त्याला क्रिकेटची भारी आवड होती. तो रोज क्रिकेटचा सराव करीत असे. एकदा एका मुलाने त्याला विचारले, तुम्ही इतके चांगले क्रिकेट खेळता, मग रोज सराव का

करता? अवनीत म्हणाला, मी रोज सराव यासाठी करतो, ज्या दिवशी मँच असेल त्या दिवशी मी चांगला खेळू शकेन. ही गोष्ट त्याने संगतशी जोडत सांगितले, की आपणही नेहमी सत्संग केला पाहिजे. जस जसे आपण सत्संग करतो तस-तशी प्रेम-नम्रतेची आपल्याला सवय होते आणि ही सवयच आपला स्वभाव बनते. मग आपल्यावर कुठलंही संकट आलं तरी आपण घाबरून जात नाही. निरंकार कृपा करो घराघरामध्ये अवनीतजींसारखे नम्र-संस्कारी, दीर्घायु मुलं असावीत.

□□□

भक्ताची पारख धन-दौलत किंवा श्रीमंतीने होत नाही. जर आपण विचार केला की, अमुक एक महापुरुष अनेक वर्षांपासून सत्संगात येतोय; त्याने ईश्वराचं ज्ञानही प्राप्त केलय म्हणजे आता तो लखपती किंवा करोडपती झाला असेल तर हा आपला गैरसमज आहे. भक्ताची वास्तविक पारख त्याच्या भावनेवरून होत असते. त्याचं जीवन एकरस असतं. दुसऱ्याचा तो कधीही अनादर करत नाही. कुणाचं मन दुखवत नाही. तो सदैव समाधानी असतो. ईश्वराच्या इच्छेत जगतो.

- सदगुरु बाबा हरदेवसिंहजी मुहारजा

कथा

आनंद कशात आहे?

महानंदा नावाची एक धनाढ्य स्त्री एकदा एका मनोवैज्ञानिक डॉक्टरांकडे उपचारासाठी आली. डॉक्टरांनी तिला विचारले, तुम्हाला काय त्रास होतो मँडम? त्यावर ती स्त्री म्हणाली, “डॉक्टर, मला कसलाही आजार नाही, माझ्याकडे भरपूर धन-दौलत आहे. सर्व सुख-सोयी आहेत; पण सारखं बेचैन वाटतं. कशातच आनंद वाटत नाही.”

डॉक्टर थोडा वेळ शांत राहिले. मग क्षणभर विचार करत त्यांनी दवाखान्यात झाडू मारणाऱ्या आपल्या मोलकरणीला हाक मारून बोलावले. मोलकरीण आल्यावर ते तिला म्हणाले, “मावशी, या महानंदा मँडम आहेत. त्यांना आनंद कशात असतो हे जरा नीट समजावून सांगा.”

त्या धनाढ्य स्त्रीला आश्वर्याचा धक्काच बसला. एक गरीब, सामान्य मोलकरीण

आपल्याला सांगणार आनंद कशात आहे ते ? पण डॉक्टरांनी पुन्हा सांगितले , “मॅडम , मावशीबरोबर थोडा वेळ बाहेर बागेत बसा . मावशी तुमच्या समस्येवर निश्चितच मार्ग दाखवतील .”

मावशी आणि महानंदा दोघे बाहेर बागेत बसले. आजूबाजूला सुंदर सुंगंधी फुले उमलली होती. तेवढ्यात झाडावरून सरसर करत खारुताई आली आणि दोन पाय उंचावून मावशीकडे पाहू लागली. मावशीनी आपल्या कमरेला खोचलेल्या पिशवीतून दोन-तीन भुईमुगाच्या शेंगा काढल्या. त्या घेऊन खारुताई पटकन झाडावर चढून पुढच्या दोन पायात धरून खाऊ लागली. मग काही चिमण्या आल्या, कबुतर आले, कावळे आले. त्यांनाही दाणे टाकले. मावशी बोलायला सुरुवात करणार तेवढ्यात एक मांजर आली आणि थेट मावशीच्या मांडीवर जाऊन बसली. मावशी तिला थोपटत सांगू लागल्या, “दोन वर्षापूर्वी माझ्या पतीचे आजारपणाने निधन झाले. मला एकच मुलगा तोही डॉक्टरकीचं शिक्षण घेत होता. पण गेल्या वर्षी अपघातात त्यांची निधन झालं. आता मी फक्त एकटी उरले. घरात कमावणारंही कुणी नाही. साधं बोलायलाही कुणी नाही. कधी वाटायचं जगू नये. कुणासाठी जगायचं ? या जगात कोण आहे आपलं ? काही दिवस असेच गेले. एके दिवशी एक मांजराचं पिलू घरात आलं. खूप भेदरलेलं होतं. पायात घुटमळू लागलं. त्याला दूध पाजलं. त्याला बरं वाटलं. रात्रभर माझ्या बिछान्यात येऊन झोपलं. त्याला तरी या जगात कोण होतं ? मग त्या गरीब बिचाच्या मुक्या

प्राण्यानं काय करावं ? मी त्याची आई बनले. मलाही त्याची सोबत मिळाली. माझा दिवसही आनंदात जाई. पोटापाण्यासाठी डॉक्टरांकडे नोकरी करतेय त्यात माझा चरितार्थ चालतो आणि माझ्या बाळांचाही.”

“बाळांचा ? कोणत्या बाळांचा ?” महानंदाने आश्चर्याने विचारले. मावशी हसत म्हणाल्या, “तुम्ही आताच पाहिलं ना, खारुताई, चिमण्या, कावळे, कबुतर, पोपट हे सगळे हळूहळू माझे सोबती बनले. त्यांच्यासाठी मला दररोज खाऊ आणावा लागतो. ते खाऊ खाताना त्यांचा आनंद पाहत राहावासा वाटतो. आमच्या शेजारीच एक गरीब जोडपं राहतं. रोजंदारी करतात ते. बाळंतपणात सून अडली. तिला रात्रभर आधार दिला. तिची होईल तेवढी सेवा केली. अडलं नडलं की जाते. ते पण दोघं माझी काळजी घेतात.

अहो, या जगात प्रत्येकजण प्रेमाचा भुकेला आहे. तुम्ही काय, मी काय, हे प्राणी-पक्षी सान्यांना प्रेम हवंय. पण एवढं मात्र खरं जेवढं प्रेम आपण दुसऱ्याला देऊ त्याच्या दुपटीने प्रेम आपल्याला मिळतं. त्या प्रेमातच खरा आनंद आहे. तो पैशाने मिळत नाही माणुसकीने मिळतो, स्नेहाने मिळतो. प्रेम वाटा आणि आनंद मिळवा. हेच माझ्या जीवनाचं बाळकडू आहे. आज मला वाटतं, माझ्यासारखं आनंदी या जगात कुणीच नसेल.”

महानंदा मॅडम भारावल्यासारख्या मावशींकडे पाहात राहिल्या. मावशींना आणखी एक सोबत मिळाली आणि महानंदा मॅडमना आनंद कशात आहे याचं रहस्य !

દોડ્યાગુંવુ

ચિત્રાંકન : દીપક મહેરા (દિલ્લી)

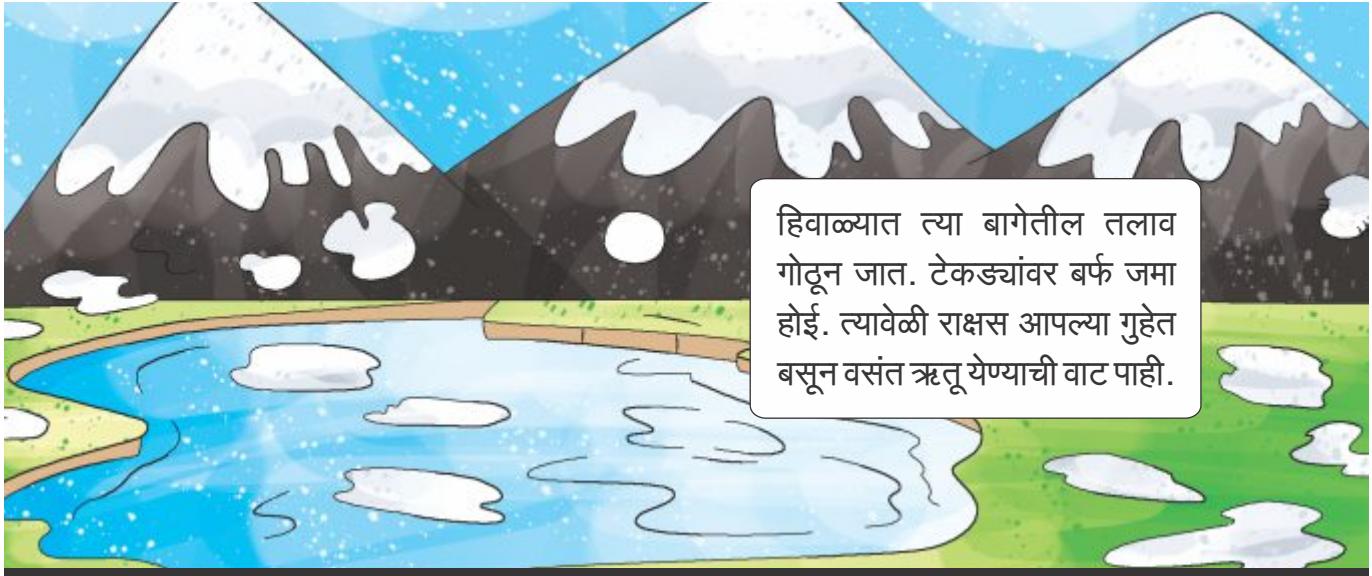
ચિત્રાંકન - રંગ : અજય કાલડા

આટપાટ નગર હોતાં. ત્યા નગરાબાહેર એક સુંદરશી બાગ હોતી. તિલા રાક્ષસબાગ મુલાં અધૂનમધૂન તિથાં ખેળાયલા જાત.

બાગેચં નાવ જરી રાક્ષસબાગ
અસલાં તરી તિથાં રાક્ષસાલા
કુણી પાહિલાં નવ્હતાં.

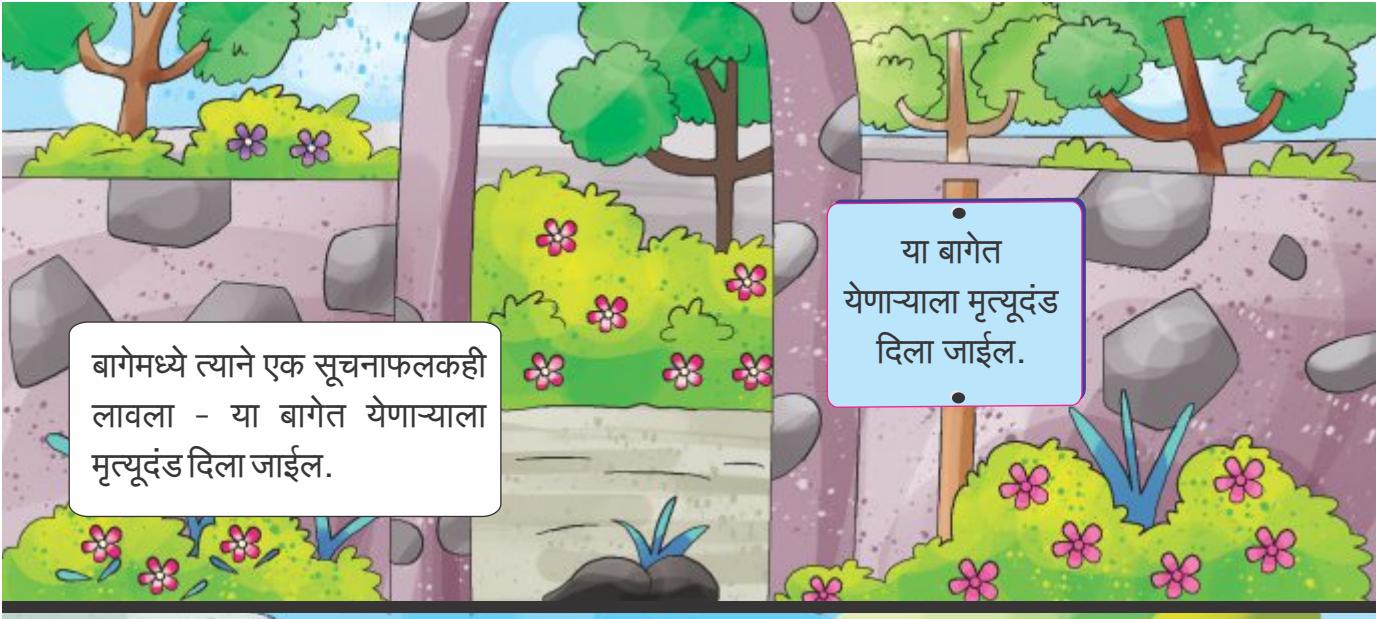
हिवाळ्यात त्या बागेतील तलाव गोदून जात. टेकड्यांवर बर्फ जमा होई. त्यावेळी राक्षस आपल्या गुहेत बसून वसंत ऋतू येण्याची वाट पाही.

एके दिवशी राक्षसाने काही मुलांना बागेत खेळताना पाहिले. त्याला खूप राग आला. या बागेत पुन्हा यायचे नाही असे सांगत त्याने मुलांना धमकावले.

आपल्या पश्चात मुलांनी बागेत येऊ नये म्हणून त्याने बागेच्या भोवती उंचच उंच भिंत बांधली.

बागेमध्ये त्याने एक सूचनाफलकही
लावला - या बागेत येणाऱ्याला
मृत्युदंड दिला जाईल.

•
या बागेत
येणाऱ्याला मृत्युदंड
दिला जाईल.
•

हिवाळा संपून उन्हाळा सुरु झाला. वसंत
ऋतूत सगळीकडे हिरवळ पसरली. पक्षी
आनंदाने बागडू लागले. पण राक्षसबाग मात्र
थंडीने गारठलेली होती.

राक्षस आपल्या गुहेतून रोज
बाहेर येऊन वसंत ऋतुची
वाट पाहत असे. पण बागेत
सगळीकडे शुकशुकाट दिसे.
तलाव गोठलेलच असत.

एके दिवशी राक्षसाला कोकिळ्येचे गोड गाणे ऐकू आले.
बाहेर बर्फ वितळलेले दिसले. झाडे आनंदाने डोलत होती.

पक्षी किलबिलाट करत होते, त्याला खूप आनंद झाला.
राक्षस त्या बागेत आनंदाने नाचू लागला. तेवढ्यात -

राक्षसाला मुलांच्या खेळण्याचा आवाज ऐकू
आला. तो मुलांना मारायला धावला. मुले
घाबरून भिंतीच्या फटीतून बाहेर पळाली.

मुलं निघून गेल्यावर बागेतील आनंदाचे
वातावरणही दूर झाले. तलाव गोठले.
पक्षी दूर उडून गेले, झाडं गारठली.

काही दिवसांनी पुन्हा मुलांना खेळताना राक्षसाने पाहिले. पण तो त्यांना रागावला नाही. कारण
त्याला कळून चुकले, की मुले खेळायला आली तरच बागेत आनंदाचे वातावरण तयार होते. झाडे
डोलतात, पक्षी गातात. आता मुले तेथे रोज खेळतात. राक्षसबाग आता मुलांची बाग बनली.

नम्रता शोधन : किडनी पेशन्टसना आधार

नम्रता शोधन या अहमदाबादला राहणाऱ्या हिंदुस्थानी शास्त्रीय संगीताच्या गायिका आहेत. अहमदाबादमध्ये त्या म्युझिक क्लासेस चालवतात. भक्तीसंगीत आणि गरबा गाणाऱ्या गायिका अशी त्यांची ओळख आहे. गाण्याच्या माध्यमातून परमेश्वराची आराधना करणं हा माझा धर्म आहे असं त्या म्हणतात.

दहा वर्षापूर्वी नम्रता शोधन यांची भेट एक किडनी पेशन्ट असलेल्या निकिता धिया हिच्याशी झाली. किडनी पेशन्टच्या मदतीसाठी निकिता धिया स्वतः डान्स परफॉरमन्स करत. एका कार्यक्रमात निकिताला सुजलेल्या हाताने डान्स करताना त्यांनी बघितलं. ती किडनी पेशन्ट आहे याची त्यांना कल्पना नव्हती. जर निकिता अशा मोठ्या हेतूने असे कार्यक्रम करू शकते तर मी अशा पेशन्टसाठी का गाऊ शकणार नाही? असे नम्रता शोधन म्हणाल्या.

तेहापासून नम्रता या किडनी पेशन्टसाठी गाण्याचे कार्यक्रम करत आहेत. म्युझिक क्लासमधून आणि गाण्याच्या कार्यक्रमातून मिळणारा सगळा पैसा त्या धर्मदाय कामासाठी वापरतात. अहमदाबाद, नाडियाद आणि राजकोटमधल्या हॉस्पिटलमध्ये त्यांच्या गाण्याचे कायम कार्यक्रम होतात.

एकदा नम्रता शोधन यांनी निकिताला आपल्या कार्यक्रमाला बोलावलं. नम्रता शोधन यांचं गाणं ऐकल्यावर निकिता फार प्रभावित झाली. नम्रता निकिताकडे एक नायिका म्हणून बघतात तर निकिता नम्रताला आपला आदर्श मानते. “ज्या क्षणाला मला बरं नाही असा निरोप नम्रताला मिळतो त्याच्या दुसऱ्या क्षणाला ती माझ्या बाजूला असते.” असं सांगणाऱ्या निकिताच्या दोन्ही किडण्या फेल झाल्या असून ती सध्या डायलिसिसवर आहे.

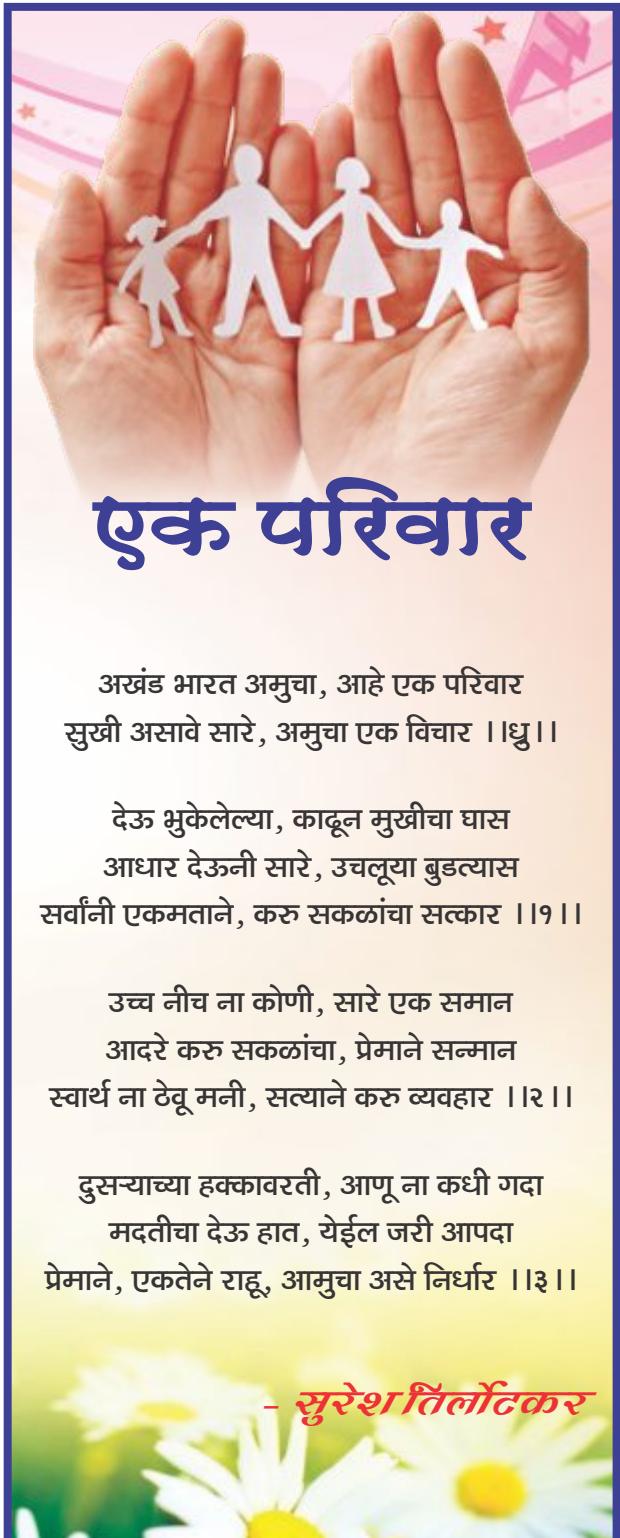
नम्रता शोधन यांच्या गाण्याचे सर्व कार्यक्रम सत्संग परिवाराच्या माध्यमातून होतात. एका वर्षात त्यांचे किमान ५० कार्यक्रम होतात. त्यांच्या शिष्य परिवारात ३० ते ८० वयोगटातील शिष्य आहेत. प्रत्येक शिष्याकडून त्यांना जी फी मिळते ती किडनी पेशन्टच्या डायलिसिससाठी वापरली जाते. आतापर्यंत नम्रता शोधन यांनी दहा हजार किडनी पेशन्ट्सना मदत केली आहे. युरोलॉजिकल हॉस्पिटलला त्यांनी १० लाख रुपयांची मदत केली आहे. नम्रता शोधन यांच्या मदतीचा अनेकांना फायदा होतो ते अनेकांना त्यांचं गाणं हा मोठा दिलासा वाटतो.

डॉ. दर्शना ठवकर या नम्रता यांच्या जवळच्या मित्र परिवारातल्या आहेत. त्या म्हणतात, “नम्रता जे गाते त्याचा दुहेरी परिणाम होतो. जे तिचं गाणं ऐकतात त्यांना मोठं आत्मिक समाधान मिळतं आणि तिच्या गाण्यांच्या सीडी विक्रीतून जो पैसा उभा राहतो त्यातून अनेकांवर डायलिसिस केलं जातं.”

नम्रता शोधन यांना सर्वात मोठा आधार आहे तो त्यांचे पती रौनक यांचा. नम्रता या फक्त पेशन्टना आर्थिक मदतच करत नाहीत तर त्या पेशन्टसोबत वेळही घालवतात.

आपल्या कामाविषयी नम्रता खूपच बांधील आहेत. त्याचप्रमाणे त्या पेशन्टसाठी प्रत्येक गोष्ट अतिशय समर्पित भावाने करतात. त्या म्हणतात - “परमेश्वराने मला जे भरभरून दिलं आहे ते त्यालाच समर्पित भावाने परत करावं अशी माझी भावना आहे.”

□□ साभार

विजयी विश्व तिरंगा प्यारा

प्र त्येक राष्ट्राचा ध्वज हा त्या त्या राष्ट्राचा इतिहास, संस्कृती व आदर्श यांचे प्रतिबिंब दाखवत असतो. त्यातही दहा हजार वर्षांच्या दैदीप्यमान संस्कृतीचा वारसा लाभलेल्या भारताच्या तिरंगी ध्वजाला स्वातंत्र्यलढ्याचे वलय लाभले आहे. भारतात विविध धर्म, विविध भाषा, विविध प्रांतीय व भाषीय असिता असूनही विविधतेतून एकता दर्शविणारा भारताचा तिरंगा ध्वज आहे. एकतेची ही खूण म्हणून भगवा, पांढरा आणि हिरवा रंग आपल्या ध्वजाचे मुख्य रंग आहेत. विविध राज्ये आणि विविध भाषा यांची एकता दर्शविणारे २४ आन्यांचे अशोक चक्र भारतीय ध्वजाच्या मधोमध कोरण्यात आले आहे. निळ्या रंगातील हे अशोक चक्र निळ्या रंगाच्या आकाशाची विशालता दर्शवित असते.

भारताचा हा तिरंगा म्हणजे भारताच्या सार्वभौमत्वाचे व वैभवाचे आणि त्यागाचे प्रतीक आहे. १५ ऑगस्ट १९४७ रोजी भारताला स्वातंत्र्य मिळाल्यावर हा बलशाली भारताचा तिरंगा झेंडा जगाच्या क्षितिजावर प्रथम फडकला. गेली ७० वर्षे जगात सर्व ठिकाणी हा झेंडा डौलाने फडकत आहे. १५ ऑगस्ट या दिवशी भारताचा स्वातंत्र्य दिन साजरा केला जातो. त्यावेळी भारतातील सर्व शाळा व शासकीय कार्यालयांवर भारताचा तिरंगा डौलाने फडकविला जातो. भारताच्या स्वातंत्र्याचे तिरंगा हे लेणे आहे.

तिरंगाच का निवडला! - भारताच्या तिरंग्यातील तीन रंग भारताच्या सांस्कृतिक वैशिष्ट्यांचा समर्थपणे आविष्कार व प्रदर्शन करतात. तिरंग्याच्या सर्वात वर असलेला भगवा रंग हा त्यागाचा आणि निरिच्छपणाचा रंग आहे. देशातील नेत्यांनी निरिच्छपणे देशाचा कारभार करायला पाहिजे, असे सांगणारा हा रंग आहे. सर्वपल्ली डॉ. राधाकृष्णन् यांनी हा अर्थ सांगितला आहे. तिरंग्याच्या मधोमध असणारा पांढरा रंग हा प्रकाशाचा आणि सत्याचा रंग आहे. भारत नेहमी सत्याच्या मार्गावर चालेल असे सांगणारा हा पांढरा रंग आहे. हिरवा रंग हा भारतीयांचे भूमीशी, वृक्षवल्लींशी आणि निसर्गाशी असलेले तादात्य दाखविणारा रंग आहे. तिरंग्याच्या मधोमध असणारे अशोक चक्र म्हणजे सर्व राज्यांची व भाषांची एकता तसेच हे राज्य कायद्याचे व धर्माचे राज्य असल्याची हमी देणारे आहे. त्यामुळे राष्ट्रपिता महात्मा गांधींनी या तिरंग्याला स्वातंत्र्यापूर्वीच लोकप्रियता मिळवून दिली. स्वातंत्र्यापूर्वीही हा तिरंगा झेंडा उंचावत शेकडो स्वातंत्र्यसैनिकांनी मृत्यूला हसत हसत कवटाळले.

भारतीय तिरंग्याच्या निर्मितीचा

इतिहास : १८५७ च्या ब्रिटिशांच्या विरोधातील युद्धात प्रत्येक संस्थानिकाचा वेगवेगळा झेंडा होता. मात्र ब्रिटिशांचा भारतावर एकछत्री अंमल सुरु होताच भारतीय जनताही प्रांतभेद आणि

भाषाभेद विसरुन एक झाली. राष्ट्र ही संकल्पना उदयाला आली. त्यामुळे ब्रिटिशांना हुसकावून लावून भारत देश स्वतंत्र करण्याचे आंदोलन सुरु झाले. सर्व प्रांतांना एकत्र आणण्याचे काम लाल, बाल आणि पाल यांनी केले. पंजाबसहित उत्तर भारतात लाला लजपतराय, बंगालमध्ये बिपीनचंद्र पाल व महाराष्ट्रात बाळ गंगाधर टिळक यांनी ब्रिटिशांविरुद्ध जनतेला एकत्र केले.

त्यानंतर गांधी युग आले. १९२० साली गांधीजी भारतात येण्यापूर्वी भारताचे विगिध ध्वज बनविण्यात आले होते. १९०५ च्या बंगालच्या फाळणीनंतर भारतात तिरंगा परंतु त्यात आठ कमळे असलेला (त्यावेळचे आठ प्रांत) राष्ट्रध्वज तयार करण्यात आला. या ध्वजावर सूर्य आणि अर्ध चंद्र तसेच वन्दे मातरम् ही अक्षरे कोरलेली होती. मध्यभागी पांढऱ्याएवजी पिवळा रंग होता. त्यावर वन्दे मातरम् ही अक्षरे कोरलेली होती. हा ध्वज ७ ऑगस्ट १९०६ रोजी कोलकात्याच्या ग्रीन पार्क मैदानात फडकविण्यात आला होता. त्यानंतर १९०७ साली भिकाजी कामा यांनी बर्लिनमध्ये हा ध्वज फडकविला. १९१७ साली लोकमान्य टिळक व डॉ. अंनी बेझन्ट यांनी अशाच प्रकारचा राष्ट्रध्वज फडकविला.

खादी आणि आजादी : भारतात गांधीजींनी अहिंसापूर्वक स्वातंत्र्य लढ्यासाठी खादी आणि आजादीचा लढा दिला. असहकार आणि स्वदेशीचा वापर ही स्वातंत्र्यलढ्याची आयुधे बनली. परदेशी वस्तूंचा त्याग हा मूलमंत्र बनला. सूतकताई हा कर्मयोग बनला. सूतकताई करून

बनविलेले खादीचे कपडे वापरणे हा धर्म बनला. याच खादीच्या वस्त्रापासून प्रथम तिरंगा स्वराज्य ध्वज निर्माण झाला. त्यानंतर पिंगली व्यंकय्या यांनी सर्वप्रथम राष्ट्रीय काँग्रेसचा मधोमध चरखा असलेला ध्वज बनविला.

या झेंड्यातील चरखा काढून त्या जागी अशोकचक्र ठेवून भारताचा तिरंगा झेंडा बनविण्यात आला. हा झेंडा २२ जुलै १९४७ रोजी झालेल्या घटनात्मक विधानसभेच्या बैठकीत मंजूर करण्यात आला. त्यानंतर १५ ऑगस्ट रोजी सार्वभौम भारतीय प्रजासत्ताकाचा झेंडा म्हणून हा तिरंगा डौलाने फडकत आहे व यावद्यंद्रौ दिवाकरौ तो असाच फडकत राहील.

□□□

दगडाने डोकेही फुटते; पण त्याच दगडाची जर मूर्ती बनवली तर लोक त्यावर डोके टेकतात. तेव्हा डोके फोडणारा दगड बनायचं की मूर्तीकाराला समर्पित होऊन सर्वांना नतमस्तक करणारी मूर्ती....! हे आपलं आपणच ठरवायचं.

एखादी वस्तू वापरली नाही की ती गंजते आणि जास्त वापरली की द्विजते. काहीही झालं तरी गंजून किंवा झिजून शेवट तर ठरलेलाच आहे. मग वरोणाच्याही उपयोगात न येता गंजण्यापेक्षा इतरांच्या सुखासाठी द्विजणं केव्हाही उत्तमच!

गुणकारी बेल

३ा पल्या देशात बेलाला पवित्र मानले जाते. शंकराला प्रिय असणाऱ्या या बेलाला संस्कृतमध्ये बिल्व म्हटले जाते. तर या बेलामध्ये अनेक रोगनिवारक गुण असतात.

- उन्हाळ्याच्या दिवसात उन्हाची झळ लागल्यास बेलाच्या फळाचे सरबत पिण्याने आराम मिळतो.
- जुन्यात जुन्या आव (अमांश) रोगापासून सुटका मिळण्यासाठी दररोज अर्धवट पिकलेल्या बेलफळाचे सेवन करावे, म्हणजे गुण येतो.
- पिकलेले बेलफळ डायरिया रोगामध्ये लाभप्रद आहे. हे फळ पाचक तर आहेच, शिवाय बलवर्धकही आहे.
- पिकलेल्या बेलफळाचे सेवन करण्याने वात, कफ यांचे शमन होते.
- डोळ्यांमध्ये वेदना होत असल्यास बेलाच्या पानांचा लगदा बनवून डोळ्यांवर बांधावा. आराम मिळतो.
- कित्येक वेळा उन्हाच्या गरमीमुळे डोळे लाल होतात अथवा डोळ्यांची जळजळ होते. अशा स्थितीत बेलाच्या पानांचा रस एक-एक थेंब डोळ्यात टाकावा.
- बेलाच्या सालीचा काढा पिण्याने अतिसार या आजारात आराम मिळतो.
- लहान मुलांच्या पोटामध्ये कृमी झाल्यास यांच्या पानांचा अर्क काढून मुलांना पिण्यास द्यावा.
- पिकलेले बेलफळ मध आणि खडीसाखरेबरोबर चाटण केल्याने रक्तवृद्धी होते.
- पिकलेल्या बेलफळाचे सरबत पिण्याने पोट साफ राहते.
- बेलाच्या मुरंब्याने शारीरिक शक्ती वाढते, तसेच सर्व प्रकारच्या उदररोगांपासून सुटका होते.
- लहान मुलास दररोज एक चमचा पिकलेल्या बेलफळाचा रस देण्याने त्यांच्या शरीराची हाडे मजबूत होतात. तर असे हे गुणकारी बेल !

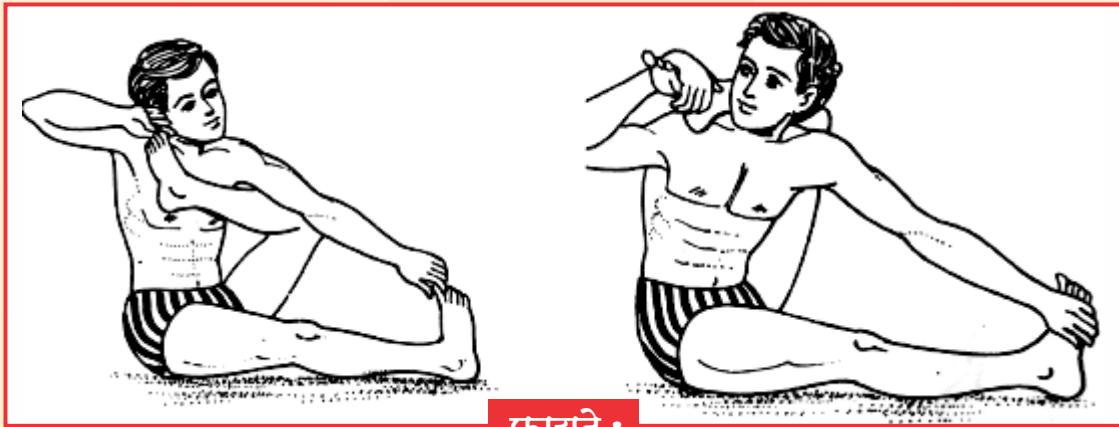
बेलफळांचा बेलमुरब्बा शक्ती आणि बुधिवर्धक असल्याने शाळेत जाणाऱ्या मुलांना रोज एक चमचा अवश्य द्यावा.

आसन : आकर्ण धनुरासन

हे आसन करताना धनुष्याची दोरी ताणल्याप्रमाणे त्याचे स्वरूप दिसत असल्याने या आसनास आकर्णधनुरासन असे म्हणतात. हे आसन दोन पद्धतींनी करता येते.

कृती : १ (प्रकार यहिला) - प्रथम जमिनीवर आसनस्थ व्हा. दोन्ही पाय लांब पसरा. डाव्या हाताने उजव्या पायाचा अंगठा धरा. उजव्या हाताने डावा पाय पकडा व उजव्या हाताचा कोपरा शक्य होईल तितका मागे खेचा. हळूहळू डावा पाय वाकवा. पायाचा चवडा कानापर्यंत आणि गुडघा डाव्या बगलेजवळ आणा. असे करताना मांडी पोटाजवळ येईल. श्वास रोखून धरा आणि नंतर हळूहळू सोडा. याप्रमाणे दुसऱ्या पायानेदेखील हे आसन करा. या आसनाच्या सततच्या सरावाने पाच मिनिटांपर्यंत या आसनाच्या स्थितीत राहता येते.

कृती : २ (प्रकार दुसरा) - प्रथम आसनस्थ व्हा आणि दोन्ही पाय लांब करा. नंतर उजवा पाय डाव्या हाताने असा पकडा, की पायाच्या चवड्याखाली हाताची बोटे व चवड्याच्या वरच्या भागावर अंगठा यावा आणि पायाचा सर्व भार हाताच्या पंजात यावा. त्यानंतर उजव्या हाताने डाव्या पायाच्या टाचेसहितचा वरचा भाग पकडून नडगी मानेवर ठेवा. नंतर मान उजव्या बाजूला वळवा. डाव्या हाताने उजव्या पायाची बोटे पकडा, तसेच उजवा हात उंच करून डाव्या पायाचा चवडा पकडा. नंतर उजव्या बाजूला स्थिर करा. नंतर हळूहळू पाय सोडा. याप्रमाणेच दुसऱ्या पायाने असेच आसन करा. या आसनाच्या सततच्या सरावाने पाच मिनिटांपर्यंत या आसनाच्या स्थितीत राहता येते.

फायदे :

- या आसनामुळे हातापायाचे सांधे, मानेचा सांधा व स्नायू, तसेच पाठीच्या कण्यास योग्य असा व्यायाम मिळतो. त्यामुळे ते सुदृढ बनतात.
- या आसनामुळे पोटाला व छातीला चांगला व्यायाम मिळतो. त्यामुळे पोटाचे व छातीचे सर्व विकार दूर होतात.
- दमा, क्षय आणि खोकल्यासारखे रोग या आसनामुळे कमी होण्यास मदत होतात.
- या आसनामुळे फुफ्फुसे सशक्त बनतात. त्यामुळे छाती सुदृढ बनते. छातीमध्ये श्वास रोखण्याची ताकद येते.

वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा

मन्जूत करबंगुटकर

आचाध्या बुडलकर

श्राव्या देशानुष्व

जया देवकर

स्वरित्का लिंगडे

आशीष जाधव

सुश्री बाजदेव

आशीष फाळके

सहेजता

अंकिता प्रबळकर

ईश्वर पवार

प्रियांशु ढाले

श्रवण कांबळे

गमन नास्ती

विद्युती देवकर

आनंद बचाटे

विवेक जाधव

सवीता नाईक

अर्थर्व पालवे

अर्थर्व पाटील

श्रुती ढाडे

आवणी हेगडे

पियुष नांगडे

सोहम दक्षोळे

आवणी चौधरी

वाढदिवसाचा सौंदर्यक शुभेच्छा

करिते अधीर मना वाढदिवसाची प्रतिक्षा
आतूर जाहले मन देण्या तुम्हा शुभेच्छा!

हसती दुनिया, ऑगस्ट २०१७

२७

वैज्ञानिक प्रश्नोत्तरे

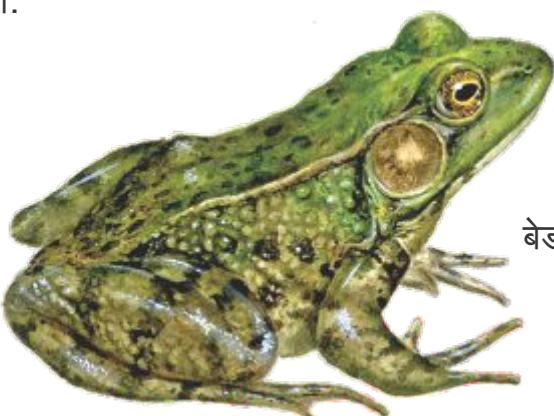
प्रश्न : पावसाळ्यानंतर बेडूक कोठे जातात ? का ?

उत्तर : जेव्हा पावसाळा सुरु होतो तेव्हा सर्वत्र बेडकांचा डराव डराव हा नादध्वनी ऐकू येतो. ठिकठिकाणी साचलेल्या डबक्यात विहार करणारे बेडूक कधीकधी उड्या मारत घरात शिरतात तेव्हा त्यांना बाहेर काढताना सर्वांची एकच घाई होते.

प्राणितज्ञांच्या मते जून-जुलैमध्ये जेव्हा पाऊस जोर धरतो तेव्हा बेडूक बाहेर पडतात. हा ऋतू बेडकांसाठी सर्वात अनुकूल व आनंददायी आहे. पहिल्या पावसानंतर सर्वत्र बेडूकच बेडूक दिसू लागतात. जसजसा काळ लोटतो व ऑकटोबरची अखेर जवळ येते. तसेतसे बेडूक गायब होऊ लागतात. थंडीच्या दिवसात बेडूक पूर्णपणे अदृश्य होतात.

बेडूक हा थंड रक्ताच्या प्राण्यांच्या श्रेणीत मोडतो. हा प्राणी जल व जमीन दोन्ही ठिकाणी राहणारा असून तो एफीबिया अर्थात दुहेरी जीवन जगणारा प्राणी म्हणून ओळखला जातो. बेडकाच्या शरीराचे तापमान ऋतुनुसार कमी जास्त होत राहते. थंडीच्या दिवसात वातावरणातील तापमान कमी होऊ लागते. तसेतसा बेडकाच्या शरीरातील जीवनक्रिया मंदावत जातात. स्वतःला जिवंत ठेवण्यासाठी हा प्राणी तलावाखाली ओली माती डोक्याच्या मदतीने हळूहळू पोखरुन खालीखाली जात राहतो. मातीच्या खाली अंदाजे ६० सेंटीमीटर (२ फूट) खोलीपर्यंत हा प्राणी जातो. पूर्ण हिवाळाभर तो या खोलीवर पडून राहून विश्रांती घेतो. बेडकाच्या या अवस्थेला शिशिर सुप्तावस्था असे म्हणतात.

या अवस्थेत बेडकाची जीवनक्रिया मंद पडते. त्याचे तोँड, नेत्र व नाक बंद राहते. त्यावेळी हा नाकाने श्वास घेत नाही तर ओल्या त्वचेद्वारे त्याची श्वसनक्रिया सुरु राहते. या दिवसात बेडूक स्वतःला जिवंत ठेवण्यासाठी आपल्या शरीरातील चरबीचा साठा व ग्लायकोजेन वापरतो. या अवस्थेत बेडूक फारच अशक्त बनतो. फेब्रुवारीनंतर पुन्हा वातावरणातील तापमान वाढू लागते तेव्हा तो बाहेर येतो.

मे ते जून दरम्यान तीव्र कडाक्याचे ऊन असताना त्याला परत जमिनीखाली आश्रय घ्यावा लागतो. एकदा का पाऊस सुरु झाला, की वातावरणातील तापमान कमी होते व बेडकाची डराव डराव पुन्हा सुरु होते.

प्रेम आणि बंधुत्वभावनेला मजबूत करावं

जसं, नवीन वर्षाचा शुभारंभ असो, शुभ कार्य असो ते प्रार्थनेने, शुभकामनांनी केले जाते. हीच आशा घेऊन सर्वजन प्रेम-बंधुत्वभावनेला आणखी मजबूत करतील. मानव मानवाच्या जवळ येईल आणि सर्व वातावरण सुखद बनेल. भक्त-महापुरुष-संतजन, जे नेहमी मानव हितकारी असतात, ज्यांच्या मनात नेहमी सर्वासाठी कल्याणाच्या कामना असतात. कल्याणकारक मार्गाने मार्गक्रमण करताना युगानुयुगे भक्तजनांनी मानवजातीला मार्ग दाखविला आहे. आजही आपण भक्तजन त्याच मार्गाने चालण्याचा प्रयत्न करत आहात. जगामध्ये जे वातावरण आहे, जिथे हिंसा, मारधाड, एक दुसऱ्याचं शोषण होत आहे, जिथे मुलांचं शोषण होत आहे, माता-भगिनींचं शोषण होत आहे; याच वातावरणात (राहून) भक्त-महापुरुष या भावनेने युक्त होऊन राहतात, की शोषण नव्हे तर पोषण व्हावे. मानव हरप्रकारे आपला मान-सन्मान सांभाळून पुढे यावा आणि चहूकडे सुंदर वातावरण निर्माण व्हावं. घर-समाज आणि विश्वभरात असं सुखद-सुंदर वातावरण व्हावं, जिथे प्रत्येकाने आपली भूमिका सकारात्मकतेने निभवावी.

हीच विनंती आणि प्रार्थना आहे, की दातार कृपा करो आपण सर्व महापुरुष विश्वभरात विविध प्रांतात राहता, सत्संग करता, सेवा करता, स्मरण करता आणि समाजसेवेसाठी कित्येक नवजवान स्वयंसेवकांच्या रूपातही पुढे येत आहात. हा भाव कायम टिकून रहावा आणि यालाही मजबूती मिळत रहावी. आपसात मिलनसारता वाढत राहावी. गुरसिख गुरसिखाचा आदर करत जावो, एकमेकांना सत्काराच्या दृष्टीने पाहिलं जावं आणि पूर्ण गुरुमतानुसार नम्रता, विशालता आणि सहनशीलतेचं प्रमाण देऊन सर्वांनी यशाला प्राप्त बनावं.

- बाबा हरदेवसिंहजी महाराज

संत बुल्ले शाह

सु फी संत बुल्ले शाह यांच्या बालपणीचा हा प्रसंग आहे. आईवडिलांनी त्यांना अरबी शाळेत घातले. शाळेचा पहिला दिवस. शिक्षकांनी मुलांना अरबी भाषेत एक म्हणजे अलिफ हा अंक शिकवला. ते घरी आले आणि अलिफ या अंकाची उजळणी करू लागले. दुसऱ्या दिवशी शिक्षकांनी दोन हा अंक शिकवला. तिसऱ्या दिवशी तीन. असे करता करता एक ते दहा अंक मुलांना वाचता-लिहिता येऊ लागले; परंतु बुल्ले शाह मात्र एक म्हणजे अलिफ या अंकावर थांबले. पुढचे अंक ते शिकलेच नाहीत. शिक्षकांनी त्यांच्या वडिलांना शाळेत बोलावून सांगितले, “दोन आठवडे झाले तरी तुमचा मुलगा एक हाच अंक अजून गिरवतोय. इतर मुलांना सगळे अंक वाचता-लिहिता येऊ लागले. तुमचा मुलगा गतिमंद आहे. तो शाळा शिकू शकणार नाही, त्याला घरीच ठेवा.” आई-वडील नाराज

झाले. बुल्ले शाह दुसऱ्या दिवशी घरातून निघून गेले. जोपर्यंत एक या अंकाची प्रचिती येत नाही, तो अंक आपल्याला नीट समजत नाही तोपर्यंत घरी परतायचे नाही आणि आई-वडिलांवर भार बनून राहायचं नाही. लोकांची पडेल ती कामे करत ते एकाचा शोध घेऊ लागले. हळ्ळूहळ्ळू त्यांच्या लक्षात आले, की झाड एकच आहे पण त्याच्या अवयवांची नावे मात्र पाने, फुले, फळे, फांद्या, खोड, मुळे अशी असली तरी झाड एकच आहे. हा पर्वत, त्यावरचे शिखर, खडक, दगड, टेकडी इ. मिळून पर्वत तर एकच आहे. एकत्वात त्याला सारे विश्व दिसू लागले. माणसे सारी सारखीच आहेत. दोन हात-दोन पाय, दोन डोळे, लाल रक्त मग माणूस ही जात एकच आहे. फक्त नावे वेगवेगळी. आता मात्र त्यांचे पूर्ण समाधान झाले. एक (अलिफ) म्हणजे काय हे त्यांना कळले होते. ते पुन्हा घरी परतले. ज्या शिक्षकांनी

परमवीर ले. कर्नल अर्देशीर बरजोरजी तारापोरे

ले. अर्देशीर यांचा जन्म १८ ऑगस्ट १९२३ रोजी मुंबई येथे झाला.

सन १९६५ साली ज्यावेळी भारत-पाकिस्तान युद्ध झाले त्यावेळी पाकिस्तानच्या सियालकोटमधील फिल्लोरा शहरावर कब्जा करण्यासाठी पाठवलेल्या मुख्य तुकडीच्या सैन्यदलाची जबाबदारी ले. कर्नल तारापोरे यांच्यावर होती. १९ सप्टेंबर १९६५ रोजी फिल्लोरा शहरावर अचानक हल्ला चढवण्यासाठी तारापोरे व त्यांच्या सैन्याच्या तुकडीने जोरदार गोळीबार सुरु करत हल्ला चढवला. शत्रू सैन्याने केलेल्या कडव्या प्रतिकाराला न जुमानता ते निर्भयपणे लढत होते. या युद्धात तारापोरे जखमी झाले होते पण ते मागे हटले नाहीत. त्यांनी पुढे जाऊन जसोरान, बुंतुर, डागरावरही कब्जा मिळवला. या युद्धात तारापोरे यांच्या रणगाड्यावर शत्रूकडून अनेकदा जोरदार गोळ्यांचा माराही झाला. तरीही यातून कसेबसे निसटत त्यांनी आपल्या सैन्याला अशी दिशा दिली, की ते दुसऱ्या बाजूने चाविंडा या भागावर हल्ला करू शकले. अशा जखमी परिस्थितीतही ते सतत सहा दिवस लढत राहिले. तारापोरे यांचे नेतृत्व कमालीचे होते. त्यांच्या रेजिमेंटने शत्रूचे साठ रणगाडे नष्ट केले. यात भारताच्या फक्त नऊ रणगाड्यांचे नुकसान झाले.

पंतु या रणधुमाळीत मात्र कर्नल तारापोरे यांना वीरमरण आले.

त्यांना एक हा अंक शिकवला होता त्यांचे आभार मानण्यासाठी ते शाळेत गेले आणि शिक्षकांचे आभार मानत म्हणाले, “तुम्ही मला एक हा अंक शिकवला, त्याबद्दल मी खूप-खूप आभारी आहे. आता मला एक म्हणजे अलिफ समजला. तुम्ही मला आणखी काही शिकवाल का?”

शिक्षक त्यांना हात जोडत म्हणाले, “बाबा रे, एक अंक समजायला तुला जर दोन महिने लागले; तर आयुष्यात तू काहीच शिकू शकणार नाहीस. त्यापेक्षा तू घरी राहिलेलाच बरा.”

त्यावर नाराज न होता बुल्ले शाह म्हणाले, “गुरुजी, मी तुम्हाला फळ्यावर एक काढून दाखवू का?” शिक्षक त्यांच्या समाधानासाठी नाईलाजाने म्हणाले, “ठीक आहे.”

बुल्ले शाहजींनी खडू घेतला आणि फळ्यावर टिंब काढला. शिक्षक म्हणाले, “हे काय? हा तर टिंब आहे. टिंबाला काहीच किंमत नसते.” बुल्ले

शाह म्हणाले, “गुरुजी, या टिंबापासूनच कुठल्याही अंकाची सुरुवात होते. अंक किंवा अक्षर काढण्यासाठी आपण ज्यावेळी लेखणी कागदावर ठेवतो तेव्हा सर्वप्रथम टिंब उमटते. पुढे सरळ खाली रेष ओढली की, एक बनतो. पण ज्या टिंबापासून सुरुवात झाली तो टिंब मात्र त्या अक्षरात किंवा अंकात सामावून जातो. तसा अल्ला देखील पाहायला गेलं, तर काहीच नाही. शून्य आहे. पण त्याच्यापासूनच सारे काही बनले आणि त्यात अल्ला मात्र सामावलेला असूनही तो दिसत नाही. जगातील सर्वच पदार्थांची सुरुवात टिंबापासून म्हणजे या एक अल्लापासून झालेली आहे. सर्वांमध्ये तो भरलेला आहे हे मला आज समजलं.”

शिक्षक आता कृतज्ञतेने हात जोडत म्हणाले, “बाळ! तू जे काही शिकलास ते मी माझ्या उभ्या आयुष्यात नाही शिकलो. मी तुला आणखी काय शिकवणार? धन्य आहे तुझं जीवन!”

हुसा मुलांगो हुसा

दोन डाकू बँकेवर दरोडा घालण्यासाठी येतात -
डाकू : मॅनेजर बंतासिंग, आम्ही बँक लुटायला
आलो आहोत. खबरदार! कोणीही हालचाल
करु नका. आम्ही बंदूका घरी विसरून आलो
आहोत. आम्ही बंदूका घेऊन येतो, तोपर्यंत
असेच थांबा.

मॅनेजर बंतासिंग : काही हरकत नाही. तुम्ही
पैसे घेऊन जा. बंदुका उद्या दाखवून जा.

चिंटू : काकू, आई म्हणाली, वाटीभर साखर
घेऊन ये.

काकू : बरं चिंटू आणखी काय म्हणाली आई ?
चिंटू : आई म्हणाली, त्या टवळीने दिलं नाही
तर समोरच्या सटवी कडून आण.

प्रवाशांनी गच्च भरलेल्या बसमध्ये अपंगांच्या
सीटवर एका फळविक्रेत्याने एक गोण ठेवलेली
होती.

कंडक्टर : अरे, या सीटवर ही गोण कुणी
ठेवलीय? उचला आधी ती!

फळविक्रेता : भाईसाब, इस बोरी में लंगडा आम है
इसलीए इसे अपंगो की सीट पर रखा है।

रामभाऊ : डॉक्टर, मला कुत्रा चावला.
काहीतरी करा.

डॉक्टर : कुठे चावला? दातांचे निशाण तर
कुठे दिसत नाहीत!

रामभाऊ : तो दात नसलेला कुत्रा होता.

डॉक्टर : मग तुम्हाला सुई नसलेली १४
इंजेक्शन घ्यावी लागतील.

सराफ (गंगूबाईना) : ताई, तुम्ही रोज येऊन पुष्कळ दागिने पाहता; पण एकही दागिना घेऊन जात
नाहीत.

गंगूबाई : घेऊन जाते ना, तुमचं लक्ष नसतं तेव्हा !

एकदा नवव्यानं गोणी भरुन आलं आणलं.

बायको : अहो, हे काय... एवढं आलं कशाला आणलंत.

नवरा : अगं तुझ्या भावाचं लग्न आहे ना.

बायको : अहो, मग माझ्या भावाच्या लग्नाचा आणि आल्याचा संबंध काय ?

नवरा : अगं तुझ्या पप्पांनी पत्रिकेत लिहिलंय -

‘लग्नाला आलंच पाहिजे.’

एक भिकारी घरासमोर उभा राहिला.

भिकारी : माई, काहीतरी दे.

आतून एक स्त्री बाहेर आली आणि ओरडली. स्त्री : काय रे, चांगला हट्टाकट्टा दिसतोस आणि भीक मागत फिरतोस, लाज नाही वाटत ?

भिकारी : ताई, तुम्ही तर माधुरी दीक्षितपेक्षाही सुंदर दिसता; पण तरीही गृहिणी म्हणूनच राहावं लागतंय ना ?

स्त्री : (लाजत) थांब जरा. काय खाशील ? पिझ्झा मागवू की पाव भाजी ?

कडाक्याच्या थंडीत सदाभाऊ नवीन ए.सी. घेऊन आले.

गजाभाऊ : एवढ्या थंडीच्या दिवसात नवीन ए.सी. कशासाठी आणला ?

सदाभाऊ : आम्ही तो उलटा बसवणार आहोत. म्हणजे थंड हवा बाहेर आणि गरम हवा आत. शिवाय हिवाळ्यात ए.सी. स्वर्स्त मिळतात.

छोटू : दादा, पाऊस पडताना विजा का चमकतात ?

दादा : कारण देव बघतो, की कुठे पाऊस पडला आणि कुठे पडायचा राहिलाय !

- वडील प्रगतीपुस्तक वाचताना

वडील : हे काय ? गणितात कच्चा, इंग्रजीत नापास, मराठीत शून्य, वर्तणूक वाईट, अक्षर घाणेरडे....

बंड्या : बाबा, पुढे वाचा, आरोग्य चांगले आहे....

रंगनाथस्वामी

ए कदा शिवराय रायगडावरुन साताच्याला आले. समर्थही त्यावेळी साताच्यात आले. समर्थासोबत राजवाड्यात भोजन करायचा शिवरायांचा बेत होता. राजवाड्याच्या सज्जात उभे असताना सरदारी थाटातील एका स्वाराला लावाजम्यानिशी जाताना राजांनी पाहिले. त्याला सरदार म्हणावे तर पुढे-मागे गोसावी आहेत. साधू म्हणावे तर ते घोड्यावर बसलेले असून बगलेत पंचहत्यारे आहेत. राजांनी सेवकाला चौकशी करायला पाठवले तेव्हा त्यांना कळले, की ते रंगनाथस्वामी निगडीकर आहेत. राजांनी विचार केला, की हे स्वतःला साधू म्हणवतात आणि राहणी मात्र सरदारी थाटाची! हे कसले साधू? तरीही समर्थ त्यांना चिरंजीव का म्हणतात? दरवर्षी त्यांना पोषाखही पाठवतात. त्यामुळे त्यांचा सत्कार तर केला पाहिजे. शिवरायांनी त्यांच्याकडे कारकून पाठवून त्यांना विनंती केली, की समर्थाची स्वारीही येथेच आहे, तेव्हा वाड्यातच थांबावे व दुपारचे भोजन समर्थासोबत करावे. त्यावर रंगनाथ स्वार्मींनी भोजनाच्या आमंत्रणाचा स्वीकार केला; पण मुक्काम मात्र धर्मशाळेत केला.

समर्थ सकाळी लवकर उटून ते माहुलीच्या संगमावर स्नानाला गेले. तेथून आल्यावर ते भोजनाची घाई करू लागले. तेव्हा शिवराय समर्थाना म्हणाले, रंगनाथस्वार्मींची स्नान संध्या आटोपली नाही. त्यांना निरोप पाठवून बोलावून घेतो. त्यावर समर्थ म्हणाले, कोण हा

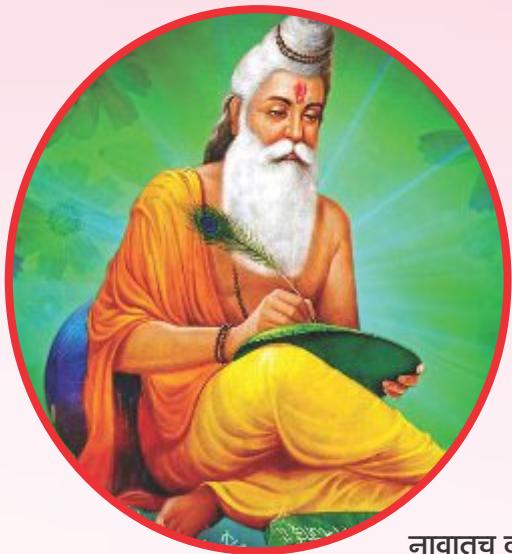
रंगनाथस्वामी? राजे म्हणाले, “निगडीचे रंगनाथस्वामी. आपण ज्यांना चिरंजीव म्हणता ते.” समर्थ म्हणाले, “अच्छा तो रंगोबा! कशाला आलाय तो भ्रष्ट माणूस? त्याला म्हणावं, तू इथं येऊ नकोस. तू भ्रष्ट आहेस. आम्ही तुझ्या पंक्तीला बसणार नाही. तू तेथेच स्वयंपाक करून खा.”

हे ऐकून शिवराय चिंतेत पडले, की हा निरोप कसा पाठवावा. समर्थानी पुन्हा विचारले, “शिवबा, पाठवलास का निरोप?” शिवरायांनी नाईलाजास्तव कारकूनासोबत समर्थाचा निरोप पाठवला. निरोप घेऊन आलेला कारकून रंगनाथ स्वार्मींकडे गेला; पण असा कडवट निरोप सांगायचा कसा? तोही याच विचारात पडला.

रंगनाथस्वामींचे स्नान होऊन पूजा चालली होती. पूजा आटोपल्यावर स्वार्मींनी कारकूनाला विचारले, काय निरोप घेऊन आलात समर्थाकडून? त्यावर कारकून बिचारा गप्प बसला. शेवटी स्वार्मींनीच हसून विचारले, “काय, आम्ही भ्रष्ट आहोत. समर्थ आमच्या पंक्तीस बसणार नाहीत. येथेच भोजन करावे असेच ना?”

कारकून हात जोडत म्हणाला, “स्वामी, आपण सर्वज्ञ आहात.” रंगनाथस्वार्मींनी शिष्यांना आज्ञा केली, “अरे, जा बाहेर आणि काहीतरी आणून स्वयंपाक करा. बाहेर जे दृष्टीस पडेल ते घेऊन या आणि शिजवा.”

○ क्रमशः

॥ गुरुपौर्णिमा ॥

आली गुरुपौर्णिमा
म्हणती त्यासही व्यासपौर्णिमा ॥४॥

नावातच दडलाय प्रकाश महिमा, गु म्हणजे अंधार रु म्हणजे प्रकाश
गुरु असे सदा प्रकाशमान, त्याच्या चक्षुनं सदा असे पौर्णिमा

गुरुस करनी वंदन, पायावरु माथा टेका
कृपाशीर्वाद त्याचा हाच तुम्हाला, तारेल या जीवनधारा

महाभारत हे जणू जीवनसार, गुरु व्यासांनी केले हे साकार
लिहिले कष्ट घेऊनी अपार, निर्मिले साहित्य हे अजरामर

व्यासांपरी लेखन कुणा ना जमले, शब्द शब्द जीवन बोल बनले
युगे किती आली गेली, ग्रंथसंपदा ब्रह्म जाहली

गुरु व्यासांनी शब्दलेखना, गुंफीला मना नात्याचा मनोव्यापार
जो आजही बने जीवन आधार, सामान्यजनांचा विनम्र गुरु व्यासांना नमस्कार

महाभारतात कृष्णानं अर्जुनास, सारथ्य करताना सांगितलं जीवनतत्व
दूर करन भ्रम अन् अंधकार, महाभगवतगीत हेच बनले गीता सार

अशी ही गुरुपौर्णिमा, चैतन्याचा परिस आगळा
श्रद्धेचा मृदगंध दरवळला, गुरुस्पर्शास भक्तिभाव दाठला

- समता गंधे (गोरेगाव-मुंबई)

हसती दुनिया, ऑगस्ट २०१७

किट्टी

चित्रांकन व लेखन : अजय कालडा

मिनू, आज आपल्याला चिंटूच्या घरी अभ्यास करायला जायचंय, तुझ्या लक्षात आहे ना ?

हो, हो, आम्हाला माहितीये !

आई, आज संध्याकाळी मी, बंटी आणि चानी चिंटूच्या घरी अभ्यासाला जाणार आहोत.

बरं, जा! पण अभ्यासच करा हं. नाहीतर खोड्या करत बसाल आणि अभ्यास तसाच राहील.

चिंटू, आम्ही आलो!

परिवर्तन पर्वणी

Jेशोत्सव म्हटला, की सर्वत्र आनंदी आनंद. भाद्रपद महिन्याच्या शुद्ध चतुर्थीला सुरु होणारा हा सण कमीत कमी दहा दिवस व जास्तीत जास्त एकवीस दिवसांपर्यंत चालतो. भाद्रपद चतुर्थीला गणपतीला वाजतगाजत आणायचे आणि पूर्ण भक्तिभावनेने त्याची सेवा करून झाल्यावर तेवढ्याच उत्साहात त्याचे विसर्जन करायचे. गणपती प्रत्येकाच्या घरी आणण्याची प्रथा आहे. जसजसे गणपती येण्याचा दिवस जवळ येतो, तसेतसा प्रत्येकजण आनंदित होतो, उत्साहित होतो, आपल्या प्रपंचातील सर्व यातायाती विसरून जातो. गणपतीसमोर आरत्या, भजनं चालूच असतात शिवाय आपली नातेवाईक मंडळीसुध्दा त्या निमित्तानं एकमेकांच्या घरी जाऊन एकमेकांचा पाहुणचार करत असतात. घरात मंगलमय वातावरण, आजूबाजूच्या परिसरात, गावामध्ये असे सर्वच ठिकाणी मंगलमय वातावरण दिसून येते.

गणपती हा चौदा विद्या व चौसष्ठ कलांचा अधिष्ठाता, बुधिमान, विघ्नहर्ता, सुखकर्ता; अशाप्रकारे अनेक नावांनी त्याचे संबोधन केले जाते आणि ते वास्तव आहे. अशा दैवताचे आपल्या घरी आगमन झाले. जरी ते मूर्तीरुपात असले तरी त्या मूर्तीरुपाने सुध्दा वातावरणात

मंगलमयता निर्माण झाली. तर मग प्रत्यक्षात त्याच्या अस्तित्वाची जाणीव झाली तर तो आनंद कधीच आटणार नाही. हेच खरे यामागचे रहस्य आहे.

माणसाचा संपूर्ण जीवनप्रवास असा मंगलमय व्हावा, माणूस आपल्या कर्तव्याने बुधिमान असावा, माणसाच्या अंगी उत्कृष्ट कला असावी, तो विद्वान असावा. प्रत्येक माणसाच्या घरातील वातावरण मंगलमय असावं, प्रत्येकाच्या मनात भक्तीभाव निर्माण व्हावा. एकमेकांविषयी प्रेम, आपुलकी असावी. माणसाने नेहमीच स्वच्छ पोशाख परिधान करावा. आपल्या वस्तीत सर्वांनी असे सुंदर जीवन जगावे जेणेकरून इतरांनी त्याचे अनुकरण, अनुसरण करावे; मग संपूर्ण गाव, शहर अशाप्रकारे सारे विश्वच सुंदर बनेल.

आपल्या हिंदू धर्माची संस्कृती फारच सुंदर आहे. प्रत्येक महिन्यात कोणता ना कोणता तरी सणवार येतच असतो. या मागचा हेतूच असा आहे, की प्रत्येक माणसाला देव म्हणजे काय हे जाणून घेण्याची केव्हातरी सुबुध्दी प्राप्त होईल. माणसाने नेहमी आनंदी जीवन जगावे, सर्वांशी प्रेमाने राहावे, सुशिक्षित, विचारवंत व्हावे. एखादी चांगली कला हस्तगत करावी. अशा अनेकानेक गोष्टींचा खजिना

घेऊन हे सण येतात. यासाठी या सणवारांचा सखोल अभ्यास करायला पाहिजे. याचा अर्थ नुसते वेद ग्रंथ वाचून हे कळणार नाही. त्यासाठी जाणकार व्यक्तिंचे मार्गदर्शन असणे आवश्यक आहे. याचा अर्थ जे खन्या अर्थाने आध्यात्मिक क्षेत्रात आहेत, जे जगाला योग्य मार्गाने घेऊन जाण्याचा प्रयास करत आहेत अशा सद्गुरुच्या सान्निध्यात गेलं पाहिजे; संतांच्या सहवासात गेलं पाहिजे तेव्हाच या उत्सवामागील खरे वास्तव काय आहे याची खरी कल्पना येईल. तरच सुंदर जीवन जगण्याची कला प्राप्त होईल.

माणसाने आज भौतिकतेत फार उत्कर्ष साधला आहे. अनेकानेक शोध लावले आहेत. अती कठीण असलेली अवस्था सोपी केली आहे. कलाक्षेत्रातसुधा प्रगती केली आहे. परंतु ही प्रगती किंवा त्यांचे प्रदर्शन म्हणजे वास्तविक जीवन नव्हे. या उत्कर्षातून काही प्रमाणात माणूस अधोगतीच्या मार्गाने चालला आहे असे म्हणणे वावगे होणार नाही.

आजच्या युगात जे सिनेमे किंवा इतर काही मनोरंजनाच्या गोष्टींमधून जे काही प्रदर्शित केले जात आहे ते पाहून माणूस मानवी गुणांपासून दूर होत चालला आहे आणि जी संस्कृती आहे ती मूळ संस्कृतीही नष्ट होत चालली आहे. त्यामध्ये आजची युवापिढी नाहक बळी जात आहे. हे कुठेतरी थांबलं पाहिजे.

यासाठी आवश्यकता आहे ती या उत्सवातून आजच्या या युवापिढीला काही मार्गदर्शन करता येईल का, याची! ज्याप्रमाणे स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी लोकमान्य टिळकांनी सार्वजनिक गणेशोत्सवाची निर्मिती केली आणि स्वातंत्र्यासाठी लोकांच्या मनात जागृती निर्माण

करून एक मोठी चळवळ निर्माण केली आणि ते कार्यात सफलही झाले. आज अशाचप्रकारे सार्वजनिक उत्सवांच्या माध्यमातून युवापिढीला योग्य मार्गदर्शन करण्याची आवश्यकता आहे.

आजची युवा पिढी सुशिक्षित असून एखादे लक्ष आपल्यापुढे ठेऊन काम करणारी आहे; परंतु त्यांना दिशानिर्देश देणाऱ्यांची कमतरता आहे. त्याचप्रमाणे त्यांच्यावर चांगल्या संस्कारांची गरज आहे. जर या तरुण पिढीला असे मार्गदर्शन मिळेल तर या जगाचा कायापालट झाल्याशिवाय राहणार नाही. आज जगात चालणारा भ्रष्टाचार, व्याभिचार, खून, हाणामाच्या आणि यातून निर्माण होणाच्या कोर्ट कचेच्या. या सर्वातून माणूस अलिप्त राहील, सदैव आनंदित, मंगलमय जीवन जगेल. यासाठी ज्या ज्या मंडळामध्ये अशा तरुणांची संख्या आहे त्यांना अशा उत्सवांच्या माध्यमातून दिशा निर्देश देण्याची आवश्यकता आहे.

अशा उत्सवातून छोटचा-मोठचा कार्यक्रमातून सर्व ठिकाणी मार्गदर्शन दिले गेले तर हा गणेशोत्सव खन्या अर्थाने सार्थ ठरेल.

□□□

भक्त हा विनम्र असतो. निरंकार, गुरु आणि साधसंगतवर त्याचा पूर्ण विश्वास असतो. तो कधीही असा अभिमान करत नाही की, मी फार सुंदर बोलतो, सुंदर गातो, सुंदर कविता करतो; उलट ही तर परमात्म्याची कृपा आहे. असे तो मानतो. हा प्रभू-परमात्माच मला बोलवणारा, गाऊन घेणारा आणि लिहून घेणारा आहे; मग अभिमान तरी कशाचा करायचा?

- बाबा हरदेवसिंहजी महाराज

एम. ए. ची पदवी

‘नेयातीन्कारा येथील अरुंबीयुरम
शिव मंदिरात १२५ व्या
शैक्षणिक परिषदे’ च्या
उद्घाटनप्रसंगी केलेलं भाषण
- २८ जानेवारी २०१३

१९ नोव्हेंबर रोजी मला काही लोक घरी भेटायला आले आणि त्यांची भेट मोठी फलदायी ठरली. मला भेटायला ८८ वर्षांच्या आजी, जवाहरलाल विद्यापीठात प्रोफेसर असलेली त्यांची मुलगी आणि पत्रकार असलेले तिचे पती असे काही जण आले होते. त्या आजींनी मला त्यांच्या इच्छा-आकांक्षा सांगितल्या आणि एका कर्मठ कुटुंबात जन्मल्या असल्याने त्यांना शिक्षणासाठी कसं झगडावं लागलं हे सांगितलं. लग्नापूर्वी त्यांना पाचवीपर्यंत शिकता आलं होतं. त्या आजीबाईंचं नाव होतं सेतू रामास्वामी. त्यांनी मला त्यांनी स्वतः लिहिलेलं पुस्तक दिलं. ब्राइट ॲट देन, मदर ॲट फिफटीन असं त्याचं नाव होतं. लग्न, त्यानंतर कौटुंबिक परिस्थिती या सगळ्यांमुळे त्यांना पदवीशिक्षण पूर्ण करण्याची इच्छा पुरी करता आली नव्हती. ज्ञानाच्या ओढीमुळे त्या स्वप्न पाहत राहिल्या, की एक ना एक दिवस त्या पदवी शिक्षण पूर्ण करतील. त्यांचं लग्न एका मुक्त पत्रकाराशी, वयाच्या १० व्या वर्षी झालं होतं आणि पंधराव्या वर्षी त्यांच्या पदरात एक मूल होतं. त्यांच्या पुस्तकात त्या लिहितात, “माझां अख्खं आयुष्य एखाद्या कवडीमोल भारतीय गृहिणीसारखंच सामान्य आहे. मी एक अनामिक बाई आहे, जी बिनमहत्त्वाची गणली जाते. पण वयाच्या ८० व्या वर्षी मी एक प्रसिद्ध भारतीय स्त्री झाली आहे. एक व्यक्ती जिला काहीतरी महत्त्व प्राप्त झालं आहे. इथवर

येईपर्यंत मी माझ्या आयुष्यात काय प्राप्त केलं ?
मी सहा मुलींना वाढवलं, त्यातली पहिली मुलगी
मला १५ व्या वर्षी झाली आणि सर्वांत धाकटी
मुलगी २९ व्या वर्षी झाली.”

ही कथा आहे एका बाईची, जी दोन देशांमध्ये
राहिली आणि तिने तिच्या वुऱ्ठुंबाला
पारंपरिकतेकडून आधुनिकतेकडे जाताना
पाहिलं. तिच्या मुलींना वाढवताना तिने बरेच
चढउतार पाहिले. त्यांचा दुर्दम्य आशावाद आणि
इच्छाशक्ती पाहून मी खरोखरच चकित झालो.
त्यांनी अखेर वयाच्या ८० व्या वर्षी त्यांचं स्वप्नं
पूर्ण केलं. आपल्या नातवंडांचा सांभाळ करत
असताना त्या काम करत होत्या, राबत होत्या.
आपल्या कौटुंबिक जबाबदाच्या पूर्ण करून,
त्यांनी वयाच्या ७८ व्या वर्षी अण्णामलाई
विद्यापीठातून दूरस्थ शिक्षणाद्वारे एम.ए.ची पदवी
संपादन केली असल्याचं सांगताना त्यांचा ऊर
अभिमानाने भरून आला होता. जेव्हा त्या
एम.ए.ची परीक्षा पास झाल्या, तेव्हा त्या
अभिमानाने म्हणाल्या, “मी एम.ए. झाले.
लवकरच माझी पदवी पोस्टाने येईल. मला
सेकंड क्लास मिळाला असला तरी मला माझी
आयुष्यभरापासून जपून ठेवलेली, माझ्यात
तळपणारी इच्छा पूर्ण करता आली आहे.” यातून
आपल्याला मिळालेला संदेश असा : तुम्ही
ठरवलेली गोष्ट करायची असल्यास वयाचा
काहीही संबंध नसतो. जर तुमच्या आयुष्यात
महान ध्येय डोळ्यांसमोर असेल, तर तुम्ही
काहीही मिळवू शकता.

कविता : उदय पांगे

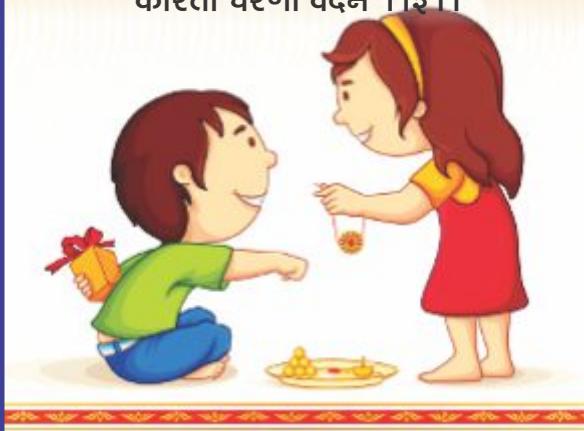
रक्षाबंधन

रक्षाबंधनाचा हा सुदिन
आनंदती ही भाऊ बहीण ॥१॥

गोड असे प्रेमाचे नाते
पाहताच मन भरून येते
बहीण भावाला पूजीते
करून आरती ओवाळीते
करी प्रेमे रक्षा बंधन ॥२॥

माहेरच्या आठवणी
ठाकती उभ्या दो नयनी
बंधुला पाहता क्षणी
डोळ्यात तरळले पाणी
राहो हे नित्य स्मरण ॥३॥

दोघेही म्हणती देवा
वर असा आम्हाला द्यावा
मिळो सुख शांतीचा ठेवा
तुझ्या नामस्मरणी विसावा
करितो चरणी वंदन ॥४॥

कथा

चतुर विदूषक

महिपाल राजाच्या दरबारात एक विदूषक होता. तो राजाला रोज एक नवीन-नवीन गोष्टी सांगत असे. कधी विनोदी चुटके सांगून पोट धरून हसायला लावी. त्यामुळे राजाचा तो खूप आवडता होता; पण विदूषकाला मात्र एक फार वाईट सवय होती. तो खूप खादाड होता. दिवसातून सात-आठ वेळा त्याला भोजन लागत

असे. राजाला त्याने गोष्ट सांगितली, की राजा त्याला बक्षीस म्हणून आदेश देई, की विदूषकाला पोटभर भोजन द्या.

एके दिवशी राजा प्रवासाने थकला होता. दुपारी राजाला गाढ झोप लागली होती. बराच वेळ झाला तरी राजा काही उठेना. विदूषकाला मात्र खूप भूक लागली होती. राजाला गोष्ट

सांगितली असती तर आपल्याला आता भोजन मिळाले असते; पण आता काय करणार? शेवटी विदूषकाने धाडस वेळले. तो राजाच्या शयनकक्षात गेला. त्याने हळूच राजाला हलवून जागे करत म्हटले, “महाराज! चला गोष्ट ऐकायला.” राजाची झोपमोड झाल्यामुळे तो चांगलाच वैतागला होता. तो म्हणाला, नंतर सांग. मला झोपू दे. थोडा वेळ होत नाही, तो पुन्हा गेला आणि राजाला उठवू लागला. आता मात्र राजा खूपच भडकला. त्याने सेवकाला हुक्म दिला, या मूर्ख विदूषकाला आताच्या आता फासावर लटकवा.

विदूषक चतुर होता. तो अजिबात घाबरला नाही. तो पटकन म्हणाला, “महाराज मला तुमची शिक्षा मंजूर आहे; पण फासावर जाण्याआधी माझी शेवटची इच्छा पूर्ण करा.” राजा म्हणाला, “बोल! काय आहे तुझी शेवटची इच्छा?” विदूषक म्हणाला, “महाराज! मला फक्त पोटभर भोजन करायचं आहे.” राजा म्हणाला, “द्या रे याला पोटभर जेवण आणि चढवा फासावर.”

सेवकांनी ताबडतोब त्याच्यासमोर पंचपक्वांने आणून ठेवली. विदूषक एकेक पदार्थ सावकाश खात राहिला. राजाची झोप पूर्ण होईपर्यंत तो खातच होता. राजा आपल्या कक्षात राणीशी बोलत असताना विदूषक महालाबाहेर उभा राहून मोठमोठ्याने हसू लागला. राजाने विचारले, “काय रे! काय झाल हसायला?”

विदूषक म्हणाला, “महाराज! एक विनोदी चुटका आठवला. पण जाऊ द्या.” राजा म्हणाला, “मग सांग ना!” विदूषक म्हणाला, “नको! आता माझी फाशीचीही वेळ झाली.”

राजा म्हणाला, “सांगतोस की नाही?” विदूषक म्हणाला, “आधी माझी विनंती मान्य करा मग सांगतो विनोदी चुटका!” राजा म्हणाला, “ठीक आहे. सांग.”

विदूषक म्हणाला, “आधी माझी फाशीची शिक्षा रद्द करा.”

राजा म्हणाला, “आधी विनोदी चुटका सांग मग विचार करीन.”

विदूषक म्हणाला, “ठीक आहे, सांगतो. पण फक्त पाचच मिनिट हं!” विदूषकाने राजाला चुटका सांगायला सुरुवात केली. चुटका ऐकता ऐकता राजा तल्लीन झाला. पाच मिनिट कशी गेली ते कळलंच नाही. राजाची उत्सुकता आता शिगेला पोहोचली. तेवढ्यात विदूषक बोलायचं थांबला आणि म्हणाला, “महाराज! पाच मिनिट झाली, आता मला फासावर गेलं पाहिजे.” राजा लटक्या रागाने म्हणाला, “चुटका पूर्ण सांग नाहीतर खरंच फासावर लटकवीन.”

मग विदूषकाने राजाला अनेक चुटके सांगितले. राजा खूप खूष झाला. चतुर विदूषकाची शिक्षाही रद्द झाली आणि भोजनही मिळाले.

□□□

सामान्य ज्ञान

- १) भारताला स्वातंत्र्य मिळून किती दशके झाली ?
 अ) चार   ब) पाच   क) सहा   ड) सात
- २) संत ज्ञानेश्वरांनी लिहिलेल्या ज्ञानेश्वरी या ग्रंथाचे मूळ नाव काय ?
 अ) चांगदेवपासष्टी   ब) भावार्थदीपिका   क) अमृतानुभव   ड) हरिपाठ
- ३) १६ ऑगस्ट १९८२ रोजी उस्मानाबाद जिल्ह्याचे विभाजन होऊन कोणत्या जिल्ह्याची निर्मिती झाली ?
 अ) लातूर   ब) जालना   क) बीड   ड) वाशिम
- ४) नेवासे हे धार्मिक स्थळ कोणत्या नदीकाठी वसले आहे ?
 अ) इंद्रायणी   ब) भीमा   क) कृष्णा   ड) प्रवरा
- ५) १ जुलैपासून मोदी सरकारने लागू केलेला कर कोणता ?
 अ) जी.एस.टी.   ब) सी.एस.टी.   क) एस.एस.सी.   ड) बी.एस.टी.
- ६) माऊंट एव्हरेस्ट हे पर्वतशिखर कोणत्या देशात आहे ?
 अ) भारत   ब) पाकिस्तान   क) नेपाळ   ड) चीन
- ७) खालीलपैकी कोणते पात्र महाभारतातील नाही ?
 अ) शिशुपाल   ब) मारीच   क) शिखंडी   ड) घटोत्कच
- ८) भारताचा सर्वाधिक वजनाचा GSLV -3 उपग्रह ५ जून २०१७ रोजी आकाशात प्रक्षेपित करण्यात आला त्याचे वजन किती किलो आहे ?
 अ) ६,४०,०००   ब) ५,५०,०००   क) ४०००   ड) ६४०
- ९) महानुभव पंथाचे संस्थापक कोण होते ?
 अ) स्वामी विवेकानंद   ब) चक्रधर स्वामी   क) रामदास स्वामी   ड) संत गाडगेबाबा
- १०) मोक्ष-मुक्ती ही अवस्था गुरुकृपेने केव्हा प्राप्त होऊ शकते, असे संत महात्मा सांगतात ?
 अ) मृत्युनंतर   ब) म्हातारपणात   क) जिवंतपणीच   ड) श्राधानंतर

विविधरंगी तपकिरी होला

ह लगड, छोटी कवडी, भोरी अशा विविध नावांनी ओळखला जाणारा कबुतरासारखा दिसणारा हा पक्षी आहे. याच्या वेगव्या आवाजामुळे याला इंग्रजीत लाफिंग डव्ह म्हणतात. हा पक्षी आफ्रिका, मध्य आखाती देश आणि आशिया खंडात आढळतो. भारतात सर्वत्र आढळणाऱ्या या पक्ष्याला बोली भाषेत कवडा असंही म्हटलं जात.

हा साधारणपणे २४-२५ सेंटीमीटर आकाराचा असून, मुख्यतः तपकिरी रंगाचा असतो. गुलाबी-तपकिरी रंगाच्या व निळसर झाक असलेल्या या पक्ष्याच्या पंखांवर व मानेवर काळे ठिपके असतात. हा कवडा पक्षी त्याच्या आवाजामुळे लगेच ओळखता येतो. उडताना कूऱ डूऱ असा विचित्र आवाज हा पक्षी काढतो. त्याचं अजून एक वैशिष्ट्य म्हणजे त्याचे लालसर पाय. या पक्ष्याची आफ्रिकन प्रजात ही गडद निळसर-तपकिरी रंगाची असते. असा हा विविधरंगी चमकदार पक्षी इतर पक्ष्यांमध्ये उटून दिसतो.

हा पक्षी मनुष्य वस्तीत रमतो. त्यामुळे च मनुष्य वस्तीत वास्तव्य करणारा हा कवडा फारसा स्थलांतर करत नाही; परंतु एका अभ्यासात असं आढळून आलं

आहे, की काही कवडा पक्षी अगदी २०० किलोमीटर अंतर कापून पाकिस्तानातून गुजरातमध्ये आलेलेही आढळून आले आहे. हा पक्षी समूहात आढळतो. एखाद्या तलावाकाठी वा नदीकाठी पाणी प्यायला थव्याने आलेले कवडा पक्षी दिसतात. कवडा पक्षी कायम जोडीनेच फिरतो. या पक्ष्यांना मोठ्या शिकारी पक्ष्यांपासून स्वतःचं संरक्षण करावं लागतं.

विविध बिया, फळं हे याचं मुख्य खाद्य आहे. याचं घरटं मऊ गवत, काड्या, काटक्या व पानं वापरून गोलाकार आकारात तयार केलेलं असतं. एखाद्या जाड बुंध्याच्या झाडात जमिनीपासून चार ते पाच मीटर उंचीवरच बनवलेलं असतं. नर व मादी जोडीने हे घरटं बांधतात.

जानेवारी ते एप्रिल हा या पक्ष्यांचा प्रजननाचा काळ आहे. मादी एक दिवसाआड एक याप्रमाणे दोन ते तीन अंडी देते. ही अंडी १३-१५ दिवस उबवल्यानंतर पिल्लं बाहेर येतात व पुढील १४-१५ दिवसात उडण्यास सक्षम होतात. या काळात नर व मादी दोघं मिळून पिल्लाचं संगोपन करतात.

□ संग्राहक : अंकित जाधव

जिंदगीयेकर

कथा

कचरा दूर करा

सं त कबीरांची कीर्ती सर्वत्र पसरली होती. अनेक जिज्ञासू त्यांना भेटायला येत. त्यांच्याशी ईश्वराबद्दल चर्चा करत. काही ब्रह्मबोध करून अनुग्रह घेत. ब्रह्मबोध म्हणजे ईश्वरी ज्ञानाचा परिचय करून घेत. एक धनाढ्य व्यापारी एके दिवशी संत कबीरांकडे आला व म्हणाला, “महाराज, मला अनुग्रह घ्यायचाय. मला तुमचा शिष्य करून घ्या. मला काहीतरी

बोध द्या.”

संत कबीरांनी त्याला काही पैसे दिले आणि सांगितले, जा दूध घेऊन ये. त्याप्रमाणे तो दूध घेऊन आला. कबीर म्हणाले, आता असं कर, या भांड्यात हे दूध ओतून ठेव. ते भांडे हातात घेत व्यापारी म्हणाला, “महाराज, हे भांडे तर आतून खूप घाणेरडे आहे. त्याला जाळी-जळमटी लागलेली आहेत, धूळ आणि कचराही

आहे.”

त्यावर संत कबीर हसत म्हणाले, “या घाणेरड्या भांड्यात दूध ठेवले तर काय होईल ? ते नासून जाईल. निरुपयोगी होईल. तसं तुझ्यां मनदेखील या भांड्यासारखे आहे. त्यात मनाला जर ब्रह्मबोध केला तर त्याचा काहीच उपयोग होणार नाही. ते निरुपयोगी होईल. तुझ्या मनात आताही व्यापाराचे, देण्या-घेण्याचे व्यवहार सुरु आहेत. तुला खूप श्रीमंत व्हायचे आहे ना ?.... अरे हाच तो कचरा आहे. हा कचरा असलेल्या मनात ब्रह्मबोधासारखी पवित्र वस्तू टिकणार नाही. त्यासाठी मन स्वच्छ, निर्मळ, निःसंग व निष्काम झाले पाहिजे.

व्यापारी म्हणाला, “महाराज, मन निर्मळ होण्यासाठी काय करावे लागेल ? मी सारं काही करायला तयार आहे.” कबीर म्हणाले, “आजपासून तुझ्या सारा व्यापार-धंदा माझ्या नावे करून टाक आणि जसं मी सांगेन तसंच करायचं. तुझ्या मनासारखं तुला वागता येणार नाही, बोल आहे कबूल ?”

व्यापारी चिंतेत पडला. एवढी संपत्ती जमवली आणि ती सारी कबीरांच्या नावावर करून टाकायची ? आपल्याला तर खूप श्रीमंत व्हायचं होतं. कबीरांकडून काही मंत्र मिळेल या आशेने आलो पण कबीर तर आपलीच संपत्ती हडप करायला बसलेत.

कबीरांनी त्याच्या मनातील भाव जाणले. ते म्हणाले, “घरी जा, शांतपणे विचार कर आणि मगच ये.” व्यापारी पुन्हा कधी कबीरांकडे

फिरकलाच नाही.

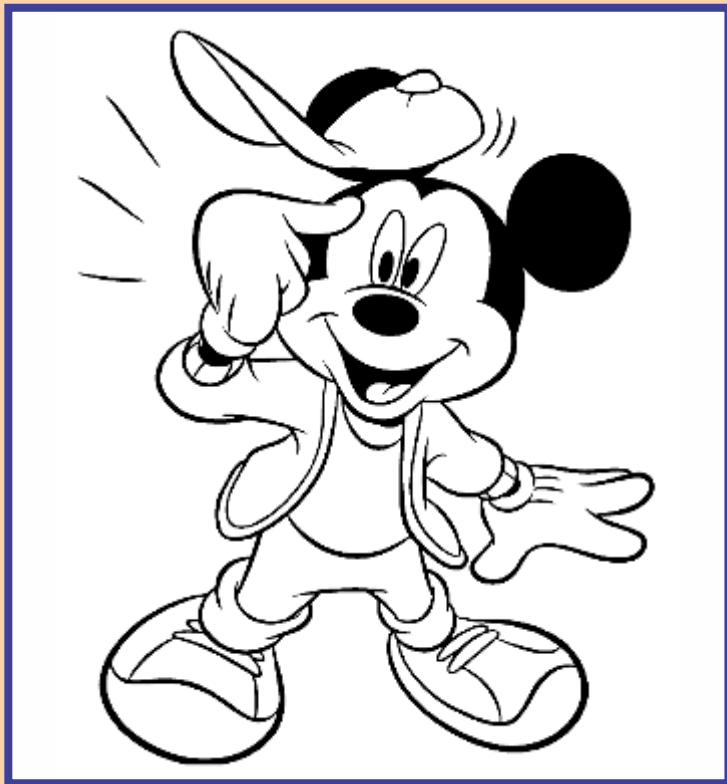
तात्पर्य : ज्याला धन-दौलत, संपत्ती यांचा लोभ असतो, दुसऱ्यावर कुरघोडी करून आपले वर्चस्व स्थापित करण्याची ईर्ष्या असते, इतरांना पुढे गेलेलं पाहून ज्यांचा मत्सर जागृत होतो, द्वेषभाव बळावतो अशी माणसं भक्ती करू शकत नाही. लोभ, ईर्ष्या, मत्सर, द्वेष यालाच संत कचरा म्हणतात. म्हणून संत महापुरुष प्रत्यक्ष धन-दौलत कधीच मागत नाही. ते मागतात, त्या धनाचा असलेला लोभ, इतरांविषयी वाटणारी ईर्ष्या, द्वेषभाव यांची मागणी करतात. ते दुर्गुण दूर झाल्याशिवाय माणसाच्या अंतरात ईश्वरीय आनंद स्थापित होणार नाही. अशी माणसं श्रीमंत असूनही सदैव उदासीन, दुःखी असतात. म्हणून सुखी-आनंदी होण्याचा एकच मार्ग आहे - धन-दौलत कमवा पण त्याचा लोभ करू नका. इतरांविषयी द्वेषभाव बाळगू नका. कुणाची घृणा करू नका. मनाची शांती समाधान, कर्मकांड, पूजापाठ किंवा तीर्थयात्रा करून होत नसते. सदगुरु बाबाजी म्हणत - बाहेर कचरा वाढला की प्रदूषण वाढतं. तसं मनातही वैर-द्वेषाचा कचरा वाढला, की मनातलं प्रदूषण वाढतं.

प्रदूषण बाहेरचं असो किंवा आतलं असो दोन्हीही हानिकारकच आहे.

□□□

विहिरीतील पाण्यात टाकलेली बादली आडवी झाल्याशिवाय त्यात पाणी भरले जात नाही, तसे विनम्र झाल्याशिवाय ज्ञान जीवनात उतरत नाही.

चित्र काढा आणि रँग भरा

सामान्यज्ञान उत्तरे

- १) ड
- २) ब
- ३) अ
- ४) ड
- ५) अ
- ६) क
- ७) ब
- ८) अ
- ९) ब
- १०) क

१३

बढ

की

डे

१५७

ठ		ब्र	हा	पु	त्रा	
का	जू			ढ		कै
		ं	चे	चा	ळी	स
ग	र्व		त			र
ण		ए	क		वा	
ना	न	क		पां	ढ	रा
य		ल	बा	ड		व
क	र्त	व्य		व	रु	ण

॥ तू ही निरंकार ॥

ना चिंता ही, ना भय ही...

केवल “सद्गुरु माता सविंदर हुरदेवजी महाराज” की जय ही....!

सर्वासाठी... सर्वकाही...
एकाच ठिकाणी...

शंकरराव जाधव
मुखी, वाई टालुका

लग्न बरत्याची
खास सोय !

अविनाश शंकरराव जाधव
प्रचारक, सातारा झोन

मनपंसत साड्या | सुटींग-शर्टींग | ड्रेस मटेरियल
चिल्ड्रन्स वेअर | मेन्स् वेअर | होजिअरी विभाग | मॉचिंग सेंटर

सद्गुरु की निगाहे करम एक अगर पड जाये,
मुक्कदर फिरसे लिखने को खुदा मजबूर हो जाये...

१९९, हरिहरेश्वर प्रतिक, आय.डी.बी.आय.बँक शेजारी, ब्राह्मणशाही, वाई (जि.सातारा)

फोन नं. : 9766727262

RNI No. MAH/MAR/2004/15105
Postal Regd. No. MCE/78/2016-2018
WPP Licence No. MR/TECH/WPP-164/East/2017
Publishing date on 1st of every month
Posted at Mumbai Patrika Channel Sorting Office,
Mumbai-400001 on dated 1st of every month

॥ एक तू ही निरंकार ॥

जनार्दन एच. पाटील
इोनल प्रमुख-नाशिक क्षेत्र

कार्यालय : (०२५०) २५२७३२० / २५२७७४६

वेबसाइट : www.vijayaengineeringworks.com

ई-मेल : rajindustries2010@yahoo.in

janardanpatil6500@gmail.com

मे. विजया इंजिनिअरिंग वर्क्स

मॅन्यु : स्पेशलिस्ट प्लास्टिक इंजेक्शन मोल्ड
(घेर ओरम टाईप डाईज)

मे. राज इंडस्ट्रीज

मॅन्यु : फार्मास्युटिकल्स कॅप्स (कोलॅप्सीबल आणि लॅमी ट्युब)
आणि पेस्टीसाईड पॅकेजिंग

दाबाजी कंपनी कंस्ट्रक्शन रु.

बन रुम किचन, दूरुम किचन फ्लॅट आणि दुकानाचे
गाळे तसेच इंडस्ट्रीयल गाळे उपलब्ध

गाळा नं. १, ४, ६-८ महावीर इंडस्ट्रीयल इस्टेट, नारंगी फाटा,
विरार (पूर्व), ता. वसई, जिल्हा - ठाणे. पिन ४०१३०३. (महाराष्ट्र)

धन निरंकार !

जनार्दन हा. पाटील
राकेश ज. पाटील